

1976/77:73

Nr 73

Torsdagen den
17 februari 1977

Torsdagen den 17 februari

Kl. 14.00

*Meddelande om
interpellationssvar*

§ 1 Fyllnadsval till utskott

Herr TALMANNEN: Sedan herr Lidgard beviljats ledighet från riksdagsarbetet har moderata samlingspartiets riksdagsgrupp för uppdrag som suppleant i lagutskottet anmält dennes ersättare herr Pettersson i Stockholm.

Herr talmannen förklarade därefter vald till
suppleant i lagutskottet
herr Pettersson i Stockholm (m).

§ 2 Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1976/77:89 om särvigning av manliga prästkandidater, m. m.

Herr kommunministern ANTONSSON:

Herr talman! På grund av att svårigheter uppstått med att inom de föreskrivna fyra veckorna finna en lämplig dag för besvarande av herr Peterssons i Röstånga interpellation om särvigning av manliga prästkandidater, m. m., får jag meddela att interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 mars.

§ 4 Om SJ:s motorvagnsbeställningar

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr Rosqvists (s) den 3 februari anmälda fråga, 1976/77:234, till herr arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Rosqvist har frågat arbetsmarknadsministern dels om han är villig att vidta sådana åtgärder att SJ:s motorvagnsbeställningar kan ske hos svensk verkstadsindustri, dels om regeringen är beredd att – om så skulle erfordras – göra den vidare bedömning angående statlig upphandling som innebär att sysselsättningskäl går före kravet på af-färsmässighet.

Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

SJ har som bekant förberett en anskaffning av nya dieseldrivna mo-

*Om SJ:s motor-
vagnsbeställningar*

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om SJ:s motor-
vagnsbeställningar*

torvagnar. Flera olika alternativ har studerats, och två utländska motorvagnstyper har provkörts i Sverige i olika omgångar. Skälet till att man vänt sig till utlandet är bl. a. att det inte finns någon modern svensk motorvagnsprototyp utvecklad i dag och att det skulle ta alltför lång tid att ta fram en sådan. Att man väljer en utländsk vagnstyp behöver dock inte innebära att svensk tillverkning därmed är utesluten. Självfallet har svenska företag kunnat lämna offerter, grundade på egna konstruktioner eller licenstillverkning. Ingenting hindrar heller svenska företag att träffa överenskommelser med utländska anbudsgivare om svensk deltillverkning.

Enligt min mening är det av största vikt att man upprätthåller principen om affärsmässighet i den statliga upphandlingen så långt det är möjligt. Ibland kan det vara motiverat att stimulera sysselsättningen i landet med statliga beställningar. Man bör då sträva efter att i möjligaste mån förena kraven på sysselsättningsstimulans med kravet på affärsmässighet.

Regeringen har nyligen beslutat om tidigareläggning av vissa statliga industribeställningar i syfte att stimulera sysselsättningen inom svensk industri. En stor del av beställningarna – motsvarande över 80 milj. kr. – kommer att gälla SJ och bl. a. avse beställning av nya personvagnar. SJ arbetar f. n. med en ny personvagnskonstruktion.

Enligt min mening leder en kombination av affärsmässiga och sysselsättningsmässiga bedömningar till att den aktuella upphandlingen av motorvagnar bör fullföljas av SJ samtidigt som man gör en rejäl satsning på tillverkning av nykonstruerade personvagnar hos svensk industri. Det senare innebär att en första beställning av nya personvagnar prövas inom ramen för det nyligen beslutade sysselsättningspaketet samtidigt som man planerar en större samlad upphandling av de nya vagnarna.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan.

Jag hade vänt mig till arbetsmarknadsministern, men i svaret står det kort och gott att den har överlämnats till herr kommunikationsministern för besvarande. Jag vill starkt poängtera att det är av sysselsättningsskäl som frågan tagits upp och inte på något sätt av kommunikationsskäl.

Angelägenheten av att slå vakt om sysselsättningen har varit det främsta skälet för att jag till regeringens ansvarige på arbetsmarknadsområdet har ställt denna fråga. I svaret nämns en del insatser som regeringen avser att vidta för verkstadsindustrin. Vad resultatet blir av det får väl framtiden utvisa. Jag har i min fråga exemplifierat med ett område, där riksdagen har givit regeringen befogenheter att på ett smidigt sätt gå in och trygga sysselsättningen.

Riksdagen framhöll 1974 när anslaget till SJ höjdes med 30 milj. kr. dels att dessa medel borde användas för motorvagnar, dels de sysselsättningsskapande effekter som detta skulle få i landet. Nu finns det långt framskridna planer på att SJ skall köpa vagnar utomlands. Var får vi då sysselsättningseffekten? Material som behöver och kan tillverkas

i Sverige beställs nu utomlands. Regeringen går över ån efter vatten. När det gäller motorvagnsbeställningen finns det möjligheter för regeringen att ta sådana initiativ att beställningen sker i Sverige. Om en strikt affärsmässig bedömning görs av den beställande myndigheten vid en upphandling, kan regeringen ta initiativ som innebär att sysselsättningseffekten i stället styr upphandlingen.

Jag ville veta om arbetsmarknadsskålen väger så tungt för regeringen att man är beredd att göra detta. Enligt vad jag erfarit är inte de ekonomiska konsekvenserna av att handlägga SJ:s motorvagnsbeställningar på detta sätt avskräckande. Tvärtom ger ett byggande i Sverige jobb för ett antal år framöver och – vilket är viktigt – möjligheter att upprätthålla en kompetens på detta område som nu finns men som det är risk att vi kan mista om kvalificerade produkter skall köpas utomlands.

Regeringen säger i sitt svar att svenska företag kunnat lämna offerter. Företagen själva bedömer inte saken så, men de menar sig ändå ha en chans om regeringen eller myndigheten så vill. För att ett licens- eller underleverantörsförfarande för ett svenskt byggande skall bli en realitet krävs en mera positiv attityd. Det är den jag här har efterlyst. Är inte sysselsättnings-skålen i sydöstra Sverige och delvis i Norrlands inland tillräckliga för att regeringen skulle agera i detta fall?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag nämnde i mitt svar på herr Rosqvists fråga att förutom affärsmässigheten har även tidsfaktorn spelat en roll i fråga om bedömningen av den här beställningen. I det läge som denna affär i dag befinner sig i finns det ingen möjlighet att utan en avsevärd försening av motorvagnsleveranserna placera ordern hos svensk industri.

Jag nämnde också i mitt frågesvar att SJ under våren kommer att beställa industriprodukter för mer än 80 milj. kr. utöver det som ligger inom de normala investeringsanslagen, beroende på det s. k. sysselsättningspaket som regeringen fattat beslut om. Inom dessa 80 miljoner ryms inte bara personvagnar utan en rad produkter som kommer att beröra industrier i många delar av vårt land. Beställningarna skall naturligtvis prövas noga med avseende på vilken sysselsättnings-effekt de ger för pengarna.

Det finns flera skäl till att man inom den ramen för innevarande år valt att satsa på personvagnar i stället för motorvagnar på det järnvägs-tekniska produktionsområde som det här är fråga om. Ett skäl är att den planerade personvagnsbeställningen ger större sysselsättnings-effekt snabbare inom landet än en svensk deltillverkning av motorvagnar.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Kommunikationsminister Turesson säger att beställning av motorvagnar i Sverige skulle innebära en avsevärd försening. Jag har fått andra uppgifter av det statliga företag som är intresserat av detta arbete.

Om tanken på en upphandling av licenser utomlands skulle bemötas positivt från regeringens och den verkställande myndighetens sida, skulle det kunna innebära att arbetet ganska snart kunde komma i gång. Och det är just i slutet av 1977 och början på 1978 som man vill ha de här arbetena.

Jag efterlyste också kunnandet på detta område. Vart tar det vägen om vi fortsätter med att låta bygga motorvagnar utomlands?

En beställning på 80 milj. kr. som helt plötsligt tillförs industrin ger ryckighet i sysselsättningen. Den nu ifrågavarande beställningen som belöper sig på ett avsevärt högre belopp skulle ge jobb åt 100 man under fyra à fem år.

Det är mot den bakgrunden som jag finner det märkligt att man inte vill göra verkligt kraftfulla insatser för att försöka få ifrågavarande tillverkning till Sverige. Intresset finns inom svensk verkstadsindustri. Uppå i Norrlands inland, i Mellansel, finns det möjligheter att tillverka material, och det skulle skapa sysselsättningstillfällen. Detsamma gäller sydöstra Sverige, där vi har ett besvärligt sysselsättningsläge, framför allt i Kalmar där genom olika åtgärder en hel del sysselsättningstillfällen försvinner och där regeringen å andra sidan har förbundit sig att se till att det skapas ny sysselsättning.

Kommunikationsministerns svar gör mig, milt sagt, en aning besviken.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag vill erinra herr Rosqvist om att just på personvagns-tillverkningssidan har vi ett gediget svenskt kunnande. Det är det som gör att en beställning av personvagnar kan få omedelbara sysselsättnings-effekter inom landet. Det skulle icke bli fallet med en motorvagnsbe-ställning, om vi fattar ett sådant beslut nu.

Herr Rosqvist skall också ha klart för sig att den beställning av per-sonvagnar som planeras kommer att representera ett lika stort belopp totalt sett som motorvagnsbeställningen, och den kommer att ge sys-selsättning av ungefär samma omfattning – säkerligen tre à fyra år – för en verkstad av den kapacitet som herr Rosqvist nämner.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Vi har kunnande på personvagnssidan, säger kommu-nikationsministern. Men i de svenska verkstäderna finns det också kun-nande i fråga om att göra motorvagnar. Det skiljer sig inte i någon högre grad. Att tillverka motorvagnar kräver litet speciellt kunnande, och sådant finns också. Riksdagen uttalade 1974 i sin motivering för att då höja anslaget med 30 milj. kr. att det bl. a. skulle främja sysselsättningen inom landet.

När nu regeringen vidtar speciella åtgärder och beställer personvagnar, är det naturligtvis glädjande i och för sig, men varför anslår den medel för att göra *stödbeställningar* inom landet, samtidigt som man gör en ännu större upphandling utomlands – som det här är fråga om?

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om anpassning av
de kollektiva
trafikmedlen till de
rörelsehindrades
möjligheter*

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Det förvånar mig att herr Rosqvist inte hörde vad jag sade alldeles nyss, nämligen dels att den beställning av personvagnar som planeras till sin volym är lika stor som motorvagnsbeställningen, dels att vi inte har någon konstruktion för motorvagnar klar för tillverkning i dag. Därför skulle det dröja länge innan en sådan tillverkning, beställd i Sverige, ger någon sysselsättningseffekt.

Jag vet väl att riksdagen 1974 fattade det beslut som herr Rosqvist åberopar. Jag kan bara beklaga att min företrädare i ämbetet inte har vidtagit de åtgärder som skulle ha gjort det möjligt att i dag ha en konstruktion klar.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Svenska tillverkare har inte blivit tillfrågade.

Om den utländska konstruktionen är färdig, finns ju ändå möjlighet att förhandla om inköp av licenser och möjligheter att förhandla om underleverantörskap. Men så som frågan nu tycks ligga till, finns det inte intresse hos vare sig kommunikationsdepartementet eller SJ att uppta sådana förhandlingar. Det hade alltså gjort det möjligt att ordna sysselsättning på de verkstäder som finns i vårt land och samtidigt lösa problemet med att ersätta alla de motorvagnar som behövs här i landet. Det är alldeles riktigt att den gamla motorvagnsmaterielen är utsliten och att snabba åtgärder behövs, men de möjligheterna finns ju även om vi försöker tillfredsställa behovet genom att anlita svenska leverantörer.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Låt mig ännu en gång säga att jag är förvånad över herr Rosqvists agerande. Jag tycker att herr Rosqvist skulle vara nöjd med att regeringen har gjort det möjligt för SJ att planera denna stora personvagnstillverkning hos svensk industri.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om anpassning av de kollektiva trafikmedlen till de rörelsehindrades möjligheter

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 25 januari anmälda fråga, 1976/77:214, och anförde:

Herr talman! Herr *Börjesson* i Falköping har frågat mig om jag har för avsikt att förelägga innevarande års riksmöte en proposition på grundval av HAKO-utredningens förslag.

Avsikten är att HAKO-utredningen skall tas upp i den trafikpolitiska proposition som regeringen avser att lägga fram till riksdagen under hösten 1977.

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om avlivning av
djur som påkörts av
tåg*

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först tacka kommunikationsministern för ett positivt svar på min fråga.

Av svaret framgår klart och tydligt att förslaget från HAKO-utredningen – utredningen om handikappanpassad kollektivtrafik – skall tas upp i den trafikpolitiska proposition som regeringen avser att lägga fram för riksdagen under hösten 1977.

Jag vill särskilt framhålla att landets rörelsehindrade knyter stora förväntningar till HAKO-utredningens förslag att göra allmänna kommunikationsmedel mera tillgängliga för de rörelsehindrade. Att dessa förväntningar skall infrias via en proposition hälsar vi med stor tillfredsställelse. De allmänna kommunikationsmedlen är i dag inte i tillräcklig grad tillgängliga för de rörelsehindrade. SJ utgör ett exempel på detta som styrker mitt påstående. En rullstolsbunden person har mycket stora svårigheter att åka tåg, och det är inte enbart rullstolsbundna som har sådana svårigheter, utan även andra rörelsehindrade kan ha mycket svårt att stiga på och av tågen. Jag är medveten om att det kommer att ta lång tid att göra de allmänna kommunikationsmedlen tillgängliga för de rörelsehindrade, men målsättningen måste ändå vara denna.

Jag vill framställa en följdfråga: Om det är på sättet, herr kommunikationsminister, att den trafikpolitiska propositionen inte blir klar så att den kan framläggas till hösten, är kommunikationsministern då villig att lägga fram en särproposition i ärendet på grundval av HAKO-utredningens förslag?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Vi avser så bestämt att avlämna den trafikpolitiska propositionen till hösten att jag inte tror att herr Börjesson behöver hysa några farhågor för att detta inte skall lyckas oss. Men om den olyckan ändå skulle inträffa att den – av skäl som vi inte råder över – skulle bli försenad, kan jag mycket väl tänka mig att avge en särproposition i frågan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig kort och gott tacka för det svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om avlivning av djur som påkörts av tåg

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Perssons* i Karlstad (s) den 25 januari anmälda fråga, 1976/77:219, och anförde:

Herr talman! Herr Persson i Karlstad har frågat mig om jag avser att snabbt vidta åtgärder för att ändra nuvarande bestämmelser för tjänst-

Torsdagen den
17 februari 1977*Om avlivning av
djur som påkörts av
tåg*

görande tågpersonal vid avlivande av påkörda djur och om vilka åtgärder jag avser att vidta i anledning av den onormala situation som råder innevarande "snö vinter" för att underlätta för tågpersonal att avliva påkörda och lemlästade djur utefter landets järnvägsnät.

Snörika vintrar söker sig vilt ut på upplagade banvallar och vägar där de lättare kan ta sig fram. Då större djur påkörts av tåg är rutinen inom SJ att det inträffade snarast anmäls till trafikledning eller tågklarare. Vanligen avlivar polisen sedan skadade djur. I vissa fall har SJ lokalt träffat avtal med jaktvårdsföreningar och enskilda att vara behjälpliga då viltolyckor inträffar. Det förekommer också att jaktkunnig banpersonal utrustad med skjutvapen medverkar. Föraren är inte tvingad att ingripa.

Möjligheten att utrusta tågpersonal med skjutvapen har övervägts av SJ. Därvid har man beaktat risken för personskador och risken att djurs lidande förlängs om ett vapen inte hanteras på sakkunnigt sätt samt svårigheten att förvara skjutvapen i loken och motorvagnarna under betryggande former. Det har dessutom funnits ett visst motstånd hos tågpersonalen mot att använda skjutvapen. Slaktpistoler har prövats men visat sig svårhanterliga.

SJ studerar fortlöpande olika lösningar på problemen med djur som uppehåller sig på järnvägsspåren. Jag anser att det ankommer på SJ att bedöma dessa problem i samråd med berörd personal.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställde frågan var att jag vid en tågresä mellan Stockholm och Karlstad upplevde en närmast bestialisk slakt av inte mindre än tre älgar vid två kollisionstillfällen. Ombord på samma tåg var mina kolleger tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson och Sune Johansson i Arvika, vilka båda senare motionerat i ärendet.

Svaret som delgetts mig är jag långt ifrån nöjd med. Jag tror inte, i motsats till kommunikationsministern, att detta är enbart en fråga mellan SJ och berörd personal. Dessutom är det många resenärer som drabbas av kollisioner mellan tåg och älgar och rådjur.

Personalen hade vid det kollisionstillfälle jag bevittnade endast en vanlig liten handyxa för att avliva en älgdjur på 500–600 kg. Var och en kan förstå att detta handverktyg inte är tillräckligt och ändamålsenligt. Enligt vad jag har erfarit har personalen i norr alltid en s. k. pikyxa till hands för att avliva djuren. Avdelningen i Kiruna har i förra veckan enats och begärt att i likhet med sina kolleger på andra sidan gränsen – alltså på norskt territorium – få ha jaktvapen i hytten.

Jag är medveten om att skjutvapen kanske inte alltid är det ändamålsenliga, och kanske inte heller alla tycker att det är enda receptet. Men det finns andra hjälpmedel som bör kunna ifrågakomma. Jag vill fråga om kommunikationsministern är beredd att i egenskap av departementschef vidta extraordinära åtgärder, inte minst med anledning av

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om avlivning av
djur som påkörts av
tåg*

den onormala snövinter vi nu upplever, framför allt i Syd- och Mellansverige. Exempelvis kan man ploga upp vissa ytor intill järnvägslinjerna, i närheten av kända viltstråk, och därmed avleda djuren från järnvägsspåren.

En annan åtgärd som jag anser nödvändig – och där vet jag att jag har personalen bakom mig – är att vi mycket snabbare bygger ut tåggradion, så att lokföraren lätt kan nå annan personal och buda polis eller andra som snabbt kan undsätta, avliva och i vissa fall spåra djuren.

En snabbare utbyggnad av tåg- eller kommunikationsradion skulle i varje fall betydligt underlätta för berörd tågpersonal att klara sina arbetsuppgifter. En omfördelning eller prioritering inom SJ:s ramar till förmån för tåggradion bör lämpligen ske. Alternativt bör SJ ges större resurser för att direkt styra medlen till en snabbare utbyggnad av tåggradion.

Herr talman! Svaret var kortfattat, och vad jag vänder mig emot är att det i princip utmynnar i att detta enbart är en fråga mellan SJ och berörd personal. Det är ju ändå fråga om att skapa resurser. På en punkt kan vi väl åtminstone vara ense, och det är att nuvarande avlivningsmetoder är långt ifrån tidsenliga och ändamålsenliga. Personalen saknar dessutom utbildning för att lösa de här problemen.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag delar herr Perssons i Karlstad åsikt att nuvarande möjligheter för tågpersonalen att avliva skadade djur är otillfredsställande. Men då jag vet att man inom SJ har frågan under uppsikt och söker efter lämpliga metoder för att komma till rätta med dessa problem, har jag inte funnit anledning att ingripa med några pekpinningar.

Men vi kommer naturligtvis inom departementet att noga följa utvecklingen, och liksom herr Persson hoppas jag att man skall finna lämpliga former för att i görligaste mån undvika sådana här otrevliga intermezzon.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! I svaret säger kommunikationsministern att föraren inte är tvingad att ingripa – självfallet, men i praktiken fungerar det ju så, herr talman, att om en älgdjur på 500–600 kilo ligger under loket och sprattlar, så måste lokföraren och annan tågpersonal hjälpa till att så snabbt som möjligt avliva djuret.

Herr talman! Jag fick inget svar på frågan om kommunikationsministern var beredd att på grund av den onormala snövintern i varje fall verka för extraordinära åtgärder inom de s. k. viltstråken. Det blir väl tillfälle att återkomma till denna fråga. Jag vet att det inom Statsanställdas förbund råder något delade meningar om huruvida det skall finnas skjutvapen för sådana här tillfällen. Men i norr verkar man vara mer villig att handskas med skjutvapen. Norrmännen har ju under mycket lång tid haft skjutvapen, och jag tycker att vi svenskar bör vara lika mycket lagda för att handskas med skjutvapen som norrmännen.

Nåväl, herr talman! Jag tycker att kommunikationsministern bör ta en överläggning med SJ och försöka nå litet snabbare resultat på det här området.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! SJ har naturligtvis inom ramen för sina befogenheter möjlighet att vidta åtgärder av det slag som herr Persson i Karlstad efterlyste. Jag vet också att man inom SJ är sysselsatt med att utforma ett system för tågradio. Men det projektet är av sådan storleksordning att det inte kan effektueras så att det kommer till nytta den här vintern.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse de två senaste beskeden, dels att SJ i dag inom ramen för sina befogenheter kan vidta de extraordinära åtgärder jag efterlyste – t. ex. att ploga upp vissa ytor intill viltstråk – dels att man överväger en betydligt snabbare utbyggnad av tåggradion. Detta bör underlätta personalens ansträngda situation inte minst vid kollision mellan tåg och älg.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om persontrafiken på järnvägssträckan Boden–Narvik

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr Hålls (s) den 31 januari anmälda fråga, 1976/77:225, och anförde:

Herr talman! Herr Häll har frågat mig om jag avser att ta initiativ som syftar till att den av SJ aviserade försämringen av resemöjligheterna Boden–Gällivare–Narvik förhindras.

SJ ser fortlöpande över sin verksamhet för att göra de anpassningar av servicenivån som betingas av förändringar i efterfrågan på företagets tjänster. I detta arbete ingår anpassning av tidtabeller, tågföring och tåguppehåll till ändringar i trafiksituationen.

SJ har meddelat berörda kommuner att man ämnar lägga ner persontrafiken vid fem stationer på linjen Kiruna–Boden fr. o. m. den 1 juni i år. Gällivare och Bodens kommuner har påkallat regeringens prövning vad gäller tre av de berörda stationerna, nämligen Ripats, Näsberg och Ljuså. Detta sker enligt den särskilda handlägningsordning för prövning av sådana ärenden som gäller sedan 1968. Framställningarna remissbehandlas f. n. och kommer sedan att prövas av regeringen från trafikförsörjningssynpunkt. Härvid kommer de frågor som herr Häll tar upp om de föreslagna ändringarnas inverkan på servicen i berörda områden givetvis att beaktas.

*Om persontrafiken
på järnvägssträckan
Boden–Narvik*

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om persontrafiken
på järnvägssträckan
Boden–Narvik*

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret, och jag får väl säga att det inger vissa förhoppningar för framtiden.

Anledningen till frågan var att SJ aviserat en tidtabell för sträckan Boden–Narvik som skulle ha inneburit avsevärt försämrade reseomöjligheter för många människor. En mängd brev till oss har vittnat om oro för det.

Strax efter det att massmedia vänligt nog talat om att denna fråga var ställd till statsrådet skyndade sig SJ att meddela att det lämnade tidtabellsförslaget inte alls var det slutgiltiga, utan att man hade ett annat s. k. kompromissförslag.

Vad är detta för metoder? Man presenterar först ett oantagbart förslag till tidtabell, och när det stöter på patrull i skilda former plockar man fram ett annat, mindre dåligt förslag. Det verkar enligt min uppfattning inte vara särskilt sunda och förtroendeingivande metoder, och det finns, som jag ser det, *all anledning att reagera starkt emot att man på det sättet behandlar vitala medborgarintressen.*

Man måste hålla i minnet att järnvägen är det enda transportalternativet i större delen av detta område och att SJ därigenom är helt utan all form av konkurrens om resenärer och frakter.

Inom parentes sagt är det därför angeläget att vägen Kiruna–Narvik och andra aktuella vägprojekt snarast kommer till utförande, projekt som ger alternativa reseomöjligheter och som dessutom naturligtvis underlättar för SJ att relativt ostört planera sin verksamhet.

Visst är vi medvetna om det besvärliga och orationella i att stanna ett flera hundra ton tungt godståg för att släppa av resenärer vid mellanstationer, men det är då ett rimligt krav att SJ löser detta transportproblem på annat sätt.

Även det s. k. kompromissförslaget medför nackdelar – om än i mindre grad – det skall medges. Det är många bofasta efter linjen som får svårare att nå till affärer och annan service i tätorterna Gällivare och Kiruna. Det är hundratals jakt- och fiskeintresserade människor som nu får betydligt svårare att nå sina tidigare områden, där de investerat i stugor och andra anläggningar, jagat och fiskat i årtionden. Det gäller framför allt i området kring Harrå norr om Gällivare.

Malmbanan – det är den det handlar om i detta sammanhang – är väl en av de fetare bitarna i SJ-nätet. Därför tycker jag, och det tycker man allmänt i både Gällivare och Kiruna kommuner, att det är en onödig utmaning att på detta sätt försämra en nödvändig service, som SJ i dag är ensam om att kunna erbjuda befolkningen i dessa områden.

Jag har, herr talman, hört ett gammalt talesätt som säger att om man inte kan äta sig mätt, så går det inte bättre att försöka slicka sig mätt. Av någon anledning kom jag att tänka på det talesättet, när jag funderade över SJ:s handläggning av den här frågan.

Jag vill, herr talman, uttala en förhoppning om att vi kan påräkna kommunikationsministerns stöd, om SJ på nytt skulle attackera de här

servicefrågorna.

Tack för svaret!

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag känner inte till något sådant kompromiss- eller alternativförslag till denna tidtabellsförändring som herr Häll nu upplyste om, men jag kan försäkra herr Häll att när vi inom departementet och regeringen på grund av de besvär som ingivits av berörda kommuner kommer att pröva den här frågan skall vi ta all möjlig hänsyn till de servicefrågor som herr Häll berört.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Det kanske i och för sig inte är förvånande att kommunikationsministern inte känner till kompromissförslaget. Det har kommit Kiruna och Gällivare kommuner till handa i dag – jag har fått meddelande om det.

Den andra delen av kommunikationsministerns inlägg låter betryggande. Jag tackar för det understrykandet av att kommunikationsministern förstått allvaret i den här frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om tidigareläggning av vissa brobyggnadsprojekt

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Hugossons* (s) den 3 februari anmälda fråga, 1976/77:232, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hugosson har frågat industriministern om han kommer att medverka till ett tidigareläggande av angelägna brobyggnadsprojekt, som leder till ökad sysselsättning inom främst stål- och varvsindustrin. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Anledningen till herr Hugossons fråga är en inventering av kommande större broprojekt som nyligen har utförts inom vägverket. Beträffande de flesta av de broar som det enligt verket kan bli aktuellt att utföra under perioden fram till år 1990 gäller, enligt verkets hittillsvarande planering, att de beräknas utföras i förspänd betong, då detta normalt är det ekonomiskt mest fördelaktiga alternativet. Enligt verket skulle emellertid en tidigareläggning av brobyggena, kombinerad med ett utförande med överbyggnad av stål, vara värdefull för sysselsättningen inom stål- och varvsindustrin. Samtidigt tillgodoses angelägna vägbehov.

De i inventeringen ingående broarna befinner sig i olika projekteringsstadier, vilket påverkar tidpunkten för ett möjligt sysselsättningstillskott till varvsindustrin. Flertalet projekt skulle dock kunna ge viktiga sysselsättningstillskott under perioden 1978–1980.

Det är självklart angeläget att man inom varvsindustrin åtminstone

Nr 73

Torsdagen den
17 februari 1977

Om tidigareläggning av vissa brobyggnadsprojekt

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om tidigarelägg-
ning av vissa
brobyggnadsprojekt*

övergångsvis kan finna sysselsättningstillskott från andra marknader nu när fartygsbeställningarna minskar. Regeringen har också tidigare sagt att den är beredd att medverka i ett arbete med detta syfte.

Med hänsyn till att regeringen helt nyligen fått vägverkets inventering är jag inte beredd att i dagens läge ta ställning till möjligheterna att förverkliga förslaget eller del av det. Jag vill endast säga att en prövning av förslaget pågår inom regeringen. Denna prövning är naturligtvis samordnad med prövningen av vilka andra statliga åtgärder som övervägs för att lindra den anpassning av den svenska varvskapaciteten som förestår.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på den fråga som jag ställde till industriministern.

Bakgrunden till frågan är att vägverket den 14 januari i skrivelse till regeringen har föreslagit framflyttning av angelägna brobyggnadsprojekt, som finns i flerårsplanerna. I den skrivelsen pekade man på ett antal objekt med en sammanlagd kostnad av 547 milj. kr. som med mycket kort varsel skulle kunna sättas i gång. Med tanke på att det, inte minst i årets budgetproposition, har skett stora prutningar på väganslagen och att byggnadsanslagen är oförändrade var det också ett sätt att få ett extra tillskott till vägsidan, som är angeläget från trafikpolitisk synpunkt.

Tanken var alltså att framflytta de här mycket angelägna brobyggnadsprojekten och utföra överbyggnaderna i stål. Att jag ställde frågan till industriministern sammanhänger med att ett genomförande av vägverkets förslag skulle innebära att vi skapade sysselsättning inom stålindustrin. Vi skulle vidare kunna skapa sysselsättning inom varven och ett mycket stort tillskott av arbetstillfällen inom anläggningsverksamheten. Jag kan nämna att de här projekten – det gäller sammanlagt åtta broar som kan startas med mycket kort varsel – medför behov av nästan 23 000 ton stål. Vidare skulle projekten sysselsätta 400 årsarbetare inom de svenska varven. På anläggningssidan kommer det att röra sig om nästan 1 350 årsarbetare och 440 årsarbetande i arbetsledande funktioner. Till detta kommer en hel del indirekta arbetstillfällen. Totalt rör det sig om ungefär 2 500 årsarbetare inom branscher som i dag har stora bekymmer, nämligen stålindustrin och varvsindustrin.

Jag är därför minst sagt litet missräknad över att kommunikationsministern ännu inte är beredd att ta ställning i den här frågan. Ett par dagar efter det att jag hade ställt min fråga intervjuades kommunikationsministern i Göteborgs-Posten. Enligt den intervjun såg han mycket positivt på den här frågan, och jag konstaterade då med tillfredsställelse, herr talman, att jag fått svar i tidningen två dagar efter det att jag ställt frågan. Det var ett positivt svar, men när frågan skall besvaras officiellt i Sveriges riksdag är kommunikationsministern tyvärr inte beredd att ge ett positivt svar. Jag beklagar detta.

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om tidigarelägg-
ning av vissa
brobyggnadsprojekt*

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! När jag fick det här förslaget från vägverkets generaldirektör tyckte jag genast att det var ett utmärkt förslag, som jag ville göra allt jag kunde för att helt eller delvis förverkliga. Jag överlämnade det för beredning mellan kommunikationsdepartementet, arbetsmarknadsdepartementet och industridepartementet. Den beredningen har sedan dess pågått och är snart avslutad.

Redan innan herr Hugosson ställde sin fråga gjorde jag ett uttalande till pressen, där jag klart och tydligt sade ifrån hur positivt jag såg på det här förslaget, som jag tycker är utmärkt konstruktivt och bra. Att jag inte kunnat svara mer konkret i dag beror, som herr Hugosson naturligtvis förstår, på att beredningen ännu inte är helt avslutad och regeringen alltså inte har fattat något beslut. Men herr Hugosson kan vara lugn.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Den avslutande formuleringen i kommunikationsministerns senaste inlägg gläder mig.

Jag är ledamot av vägverkets styrelse, och vi har vid ett flertal tillfällen visat på det angelägna i att dessa brobyggen kommer till stånd. Också trafikutskottet har de tre senaste åren när vi behandlat vägverkets anslag påpekat hur angelägna dessa brobyggnadsprojekt är. Visserligen blir det, som vägverket framhåller, dyrare för vägverket att bygga broarna i stål, men med dagens situation inom den svenska stålindustrin och varvsindustrin måste det från samhällsekonomisk synpunkt vara väl motiverade extra kostnader om vi på det sättet kan skapa nya jobb inom dessa industrier. Det är som sagt mycket angelägna brobyggnadsprojekt som tagits upp i vägverkets förslag i denna första omgång. Därutöver finns en "kö" på ytterligare broar, till en sammanlagd kostnad av jag tror 36 miljoner, som också skulle kunna påbörjas.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Herr Hugosson framhöll att vägverket och dess styrelse, som herr Hugosson tillhör, under de tre senaste åren visat på det angelägna i att dessa broar kommer till stånd. Ingenting har hänt. Det behövdes alltså ett regimskifte för att det skulle bli fart på det här jobbet!

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! När det gäller väganlaget har ett resultat av regimskiftet blivit den största prutning som någonsin gjorts av vägverkets äskanden. På det sättet har inte regimskiftet inneburit något fall framåt. Under tidigare lågkonjunkturer, herr kommunikationsminister, har ansenliga medel tagits fram till vägbyggande via AMS. Vissa år har den förutvarande regeringen använt 500 miljoner till angelägna projekt inom vägbyggnadssektorn. Vi skall fullfölja den gamla regeringens politik. Det är när sysselsättningen inom vissa branscher sviktar som vi skall utnyttja

*Om åtgärder mot
våld på kriminal-
vårdsanstalter*

den möjlighet som finns att styra över medel till den angelägna sektor som vägbyggandet är.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Frågan om storleken av de av regeringen i budgetpropositionen begärda anslagen till vägverket får vi återkomma till när de behandlas av riksdagen. Låt mig bara säga att vi självfallet är beredda att sätta in arbetsmarknadspengar för att genomföra vägbyggnadsprojekt som har sysselsättningsstimulerande effekt. Herr Hugosson nämnde att det under fjolåret anvisats över 500 miljoner för det ändamålet. Den nuvarande regeringen fattade i januari månad i år beslut om 104 milj. kr. för sådana arbeten i Norrbotten. Fortsätter det i den takt behövs vi inte vara oroliga för att komma i bakläge.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Förvisso skall vi återkomma och diskutera väganlagen liksom anslagen under kommunikationsdepartementets huvudtitel över huvud taget. Jag vill nu bara göra den kommentaren att de 104 miljoner som plockades fram i januari ingick i den finansfullmakt som den gamla regeringen fått i innevarande års budget. Det är alltså en följd av den budget som tidigare regering fått godkänd här i riksdagen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder mot våld på kriminalvårdsanstalter

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr *Winbergs* (m) den 10 februari anmälda fråga, 1976/77:246, och anförde:

Herr talman! Herr Winberg har frågat mig om jag vill redogöra för vilken kännedom myndigheterna har om våld m. m. mellan intagna på kriminalvårdsanstalter och de eventuella åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med detta.

Det är riktigt att man på en del av rixanstalterna kunnat lägga märke till ett ökat antal våldsaktioner mellan de intagna. Även om personalen visar vaksamhet är det emellertid svårt att avslöja fall av våld eller hot om våld av detta slag. Det beror inte minst på att de intagna nästan regelmässigt iakttar stor förtegenhet då sådana övergrepp skall utredas. Den i massmedierna omtalade händelsen vid kriminalvårdsanstalten i Malmö har sålunda upptäckts enbart på grund av vissa antydningar från de intagnas sida och en del iakttagelser, som gjorts av personalen. Utredning om denna händelse pågår f. n.

När det sedan gäller frågan hur man skall kunna komma till rätta med dessa våldstendenser vill jag erinra om att man enligt 20 § lagen om kriminalvård i anstalt kan hålla en intagen avskild från andra intagna om det föreligger fara för den intagnes egen eller annans säkerhet till

liv eller hälsa. Detsamma gäller om man vill hindra att intagen utövar menligt inflytande på andra intagna. Därutöver kan man utnyttja möjligheten till differentiering eller förflyttning av de intagna till annan anstalt. Självfallet kan våldshandlingar mot medintagna också föranleda åtal och dom i vanlig ordning.

Jag vill framhålla att våldet på anstalterna ger anledning till oro. Enligt vad jag har erfarit följer emellertid kriminalvårdsstyrelsen som tillsynsmyndighet denna fråga med stor uppmärksamhet. Jag anser därför att för dagen särskild åtgärd från min sida inte är påkallad. Jag kommer emellertid att hålla mig noga underrättad om sakens vidare utveckling.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på mina frågor.

Anledningen till att jag ställde dem var de allt oftare återkommande uppgifterna om att det förekommer våld inom vissa anstalter. Detta har justitieministern också bekräftat i sitt svar. Sedan jag ställde frågan har jag fått flera exempel från olika anstalter på konkreta fall. En hel del av dem är både drastiska och makabra men jag skall bespara kammaren en redogörelse för dem.

Det är en principiellt viktig fråga hur samhället ser på den intagnes person. Det kommer bl. a. till uttryck i 9 § lagen om kriminalvård i anstalt: "Intagen skall behandlas med aktning för hans människovärde. -- --" Vi är väl alla överens om önskvärdheten av att minska antalet frihetsberövanden, men nästan alla är också medvetna om att vi under över-skådlig tid måste ha kvar frihetsberövande som påföljd för brott. Samhället har då givetvis skyldighet att garantera vederbörandes säkerhet till liv och lem och mot trakasserier. Det är djupt allvarligt för en rättsstat om den inte kan skydda de människor som den anser sig nödsakad att beröva friheten för en viss tid.

Anledningen till det ökade våldet är nog väsentligen narkotikans inträde på anstalterna. Det konstaterades redan av justitieutskottet 1974 i anslutning till kriminalvårdsreformen. Sannolikt har läget sedan dess förvärrats, och jag undrar om någon i dag vågar säga att *någon* kriminalvårdsanstalt är fri från narkotika. Vi får alltmer raffinerade metoder för insmuggling, och dessa narkotikaaffärer är sedan orsaken till mycket våld.

På den första av de två frågor jag har ställt svarar justitieministern att myndigheterna känner till dessa företeelser. På frågan om eventuella åtgärder svarar justitieministern att både han och kriminalvårdsstyrelsen följer detta men att ingen särskild åtgärd är påkallad i dag. Jag vill nog ändå stryka under den oro som jag tror att många känner – justitieministern har själv givit uttryck för den. Pekar inte det våld som förekommer på anstalterna mot att det behövs en utvärdering av kriminalvårdsreformen, att det t. ex. behövs en större differentiering vid behandlingen av de dömda, att man kanske måste ha bättre möjligheter

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om borttagande av
benämningen
"tattare" i äldre
behandlingsjourna-
ler inom kriminal-
vården*

till visitation i de intagnas rum och att man generellt måste ha bättre kontrollmöjligheter beträffande de intagna? Eftersom justitieministern säger att ingen åtgärd just nu är att vänta vill jag nog peka på riskerna av alltför stor passivitet från statsmakternas sida. Det är förenat med avsevärda risker att underlåta att handla. Riksdagen uttryckte år 1974 farhågor för läget, och det har inte blivit bättre.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Det är inte så, som det kanske kunde framgå av herr Winbergs anförande, att jag inte anser att någon åtgärd är påkallad. Tvärtom pågår här en utredning. Händelserna i Malmö utreds av kriminalpolisen i Malmö, och kriminalvårdsstyrelsen gör en egen kartläggning av våldet mellan de intagna. Denna kartläggning kommer senare att ligga till grund för bedömningen av vilka ytterligare åtgärder som bör sättas in för att man skall komma till rätta med problemet.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för kompletteringen av svaret. Efter denna kan jag känna mig mera nöjd än med själva svaret. Det är många olika åtgärder som här kan behöva vidtagas, och det finns naturligtvis anledning att se vad pågående utredning kan ge.

Jag vill peka på en sak som kan ha betydelse för att skydda internerna mot våld. När lagen om kriminalvård i anstalt antogs, var man i riksdagen oenig om förutsättningarna för intagna att få arbeta i enrum. En minoritet hävdade att huvudregeln skulle vara att den intagne som begärde att få arbeta i enrum skulle få göra det, om inte särskilda skäl talade emot. Beslutet blev tyvärr det motsatta, nämligen att vederbörande får arbeta i enrum endast om beaktansvärda skäl talar härför. Jag skulle vilja hemställa till justitieministern att överväga den frågan i samband med en eventuell utvärdering av hela reformen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om borttagande av benämningen "tattare" i äldre behandlingsjournaler inom kriminalvården

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Örebro (fp) den 25 januari anmälda interpellation, 1976/77:84, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Örebro har frågat mig om jag anser att uttrycket "tattare" bör borttagas ur behandlingsjournaler inom kriminalvården.

Jag vill till att börja med understryka att jag är helt ense med interpellanten om att det är olämpligt att använda benämningen tattare. När det sedan gäller möjligheten att ta bort denna benämning ur äldre

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om borttagande av
benämningen
"tattare" i äldre
behandlingsjourna-
ler inom kriminal-
vården*

behandlingsjournaler vill jag framhålla att män ur bestämmelser i olika författningar, bl. a. tryckfrihetsförordningen, kan härleda den grundsatsen att en allmän handling inte får ändras i andra fall än då det är fråga om rättelse av uppenbar felskrivning. En annan ordning skulle strida mot syftet med tryckfrihetsförordningens regler om sådana handlingars offentlighet.

Enligt min mening är det mest väsentliga att kriminalvårdsstyrelsen uppmärksammat problemet och utfärdat de anvisningar för sättet att föra behandlingsjournaler som interpellanten nämner i sin interpellation: "När ett omdöme avges, skall de skäl varpå omdömet grundas alltid anges och uttryck som är diskriminerande får inte användas." Risk bör alltså inte föreligga för att uttrycket numera skall användas i journalerna. Jag utgår från att uttrycket undviks även i de fall då anledning föreligger att referera innehållet i äldre behandlingsjournaler.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Beteckningen tattare har verkligen en massivt negativ prägel. Såväl i skönlitteratur som i mera vetenskapliga arbeten har tattarna tillskrivits en mängd dåliga egenskaper. Alltifrån f. d. docenten i fysisk antropologi vid Uppsala universitet Bertil Lundmans lilla skrift *Nutidens människoraser* till ett annat verk från 1942, *Tattarplågan* av Carl Martin Bergstrand, frammanar den s. k. vetenskapliga forskningen en mörk bild av tattarna. Något försök till förklaring och förståelse för tattarnas levnadsmönster hittar man inte. Det gäller att med olika medel bekämpa denna grupp av människor.

När man läser dessa verk blir man olustig. De för tankarna tillbaka till den politiska situation som rådde i Europa i början på 1940-talet, då judar och slaver betraktades såsom paria inom det tusenåriga rikets sfärer. Etiketten tattare är ett skällsord som fortfarande i slutet på 1970-talet finns kvar i behandlingsakter inom bl. a. den svenska kriminalvårdsstyrelsen. Det är vår plikt att göra allt för att den diskriminering som denna grupp är utsatt för skall försvinna. Därför skall man helt mönstra ut den både missvisande och för många kränkande benämningen tattare.

Att använda begreppet tattare i en personakt innebär i högsta grad en subjektiv information, som dessutom måste påverka en eventuell läsare negativt. Att denna relik från det agrara klassamhällets dagar fortfarande lever kvar inom kriminalvården är både häpnadsväckande och skrämmande. Därför har jag frågat justitieministern om han anser att uttrycket tattare bör borttagas ur behandlingsjournaler. Justitieministern säger i sitt svar att han är ense med mig om att det är olämpligt att använda benämningen tattare.

Där stannar justitieministern i sitt svar. När det sedan gäller frågan om att borttaga denna benämning ur äldre behandlingsjournaler hänvisar justitieministern till bestämmelser i olika författningar, bl. a. tryckfrihetsförordningen, där man, som justitieministern säger, "kan härleda

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om borttagande av
benämningen
"tattare" i äldre
behandlingsjourna-
ler inom kriminal-
vården*

den grundsatsen att en allmän handling inte får ändras i andra fall än då det är fråga om rättelse av uppenbar felskrivning. En annan ordning skulle strida mot syftet med tryckfrihetsförordningens regler om sådana handlingars offentlighet."

Även om tryckfrihetsförordningens regler nu ej medger att man ändrar i allmänna handlingar har jag svårt att förstå att man använder en frihetsförordning för att behålla benämningar som är både missvisande och svårt kränkande för en grupp människor. Såvitt jag kan förstå är kriminalvårdsstyrelsens behandlingsjournaler inte allmänna handlingar. Jag skulle vilja att justitieministern litet mer förklarar sig, när han för över resonemanget på att kriminalvårdsstyrelsens behandlingsjournaler är allmänna handlingar. Ett besked vore av värde.

Sedan kan man ifrågasätta det praktiska värdet av att behålla tatarstämpeln i behandlingsjournaler, när hela frågan bygger på en myt. Det måste vara till föga nytta. En sådan här officiell diskriminering saknar aktuellt underlag. Om tveksamhet skulle föreligga kanske kriminalvårdsstyrelsen kunde bekosta en grundkurs i genetik och social målsättning.

Det finns en FN-stadga som vi har skrivit under och som tar upp olika folkgruppers problem. Jag har själv varit med på Interparlamentariska unionens sammankomster. Jag har tillhört gruppen för rasdiskriminering och tortyr. Där har vi hävdats någonting helt annat än vad som förefinns i kriminalvårdsstyrelsens behandlingsjournaler.

Självfallet är jag inte nöjd med detta svar. Fortfarande finns tatarstämpeln kvar i gamla journaler.

Enligt vad jag erfarit genom riksdagens upplysningstjänst förekommer emellertid bland experter på detta område även åsikten att det under bestämda förutsättningar är möjligt att få till stånd en ändring i en behandlingsjournal. Det har således hävdats att allmän domstol på talan av den journalen rör skulle kunna förelägga den som är ansvarig för journalens förande att ändra eller ta bort exempelvis nedsättande eller diskriminerande uttryck. Förutsättningen härför skulle vara att det sätt på vilket journalen förts strider mot givna anvisningar om hur den borde ha förts.

Vi kan då jämföra detta med den nya bestämmelse som jag har redogjort för i interpellationen och som justitieministern har återgivit i svaret: "När ett omdöme avges, skall de skäl varpå omdömet grundas alltid anges och uttryck som är diskriminerande får inte användas." Det finns alltså skäl för att också ta bort diskriminerande uttryck ur gamla journaler.

Jag vore tacksam om justitieministern ville förklara sambandet mellan allmänna handlingar och de behandlingsjournaler som kriminalvårdsstyrelsen för. Är journalerna allmänna handlingar, eftersom justitieministern förde samman de här båda begreppen?

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Behandlingsjournalerna på kriminalvårdsanstalterna är allmänna handlingar enligt tryckfrihetsförordningen. Detta betyder inte

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om borttagande av
benämningen
"tattare" i äldre
behandlingsjourna-
ler inom kriminal-
vården*

att de är offentliga. Av sekretesslagen följer att behandlingsjournalerna är sekreteta. De får inte utlämnas till obehöriga, men det betar inte handlingen egenskapen av att vara en allmän handling i tryckfrihetsförordningens mening. Därför får man inte ändra i en sådan handling, om det inte är uppenbara felskrivningar. Men jag vill ytterligare påpeka att hemlighållas skall den enligt sekretesslagen.

Man kan tänka sig att gallra ut handlingar där uttrycket tattare förekommer. Men i regel – så gott som alltid – innehåller handlingarna andra upplysningar som har legat till grund för beslut som är fattade, och det följer av tryckfrihetsförordningen att man inte får förstöra sådana handlingar. De skall utgallras enligt vanliga regler, när de inte längre är aktuella, och det sker även beträffande sådana handlingar som behandlingsjournaler.

Till slut vill jag framhålla att kriminalvårdsstyrelsens anvisningar utfärdades den 30 mars 1976. Efter denna tidpunkt är det alldeles klart att det inte får förekomma diskriminerande uttryck. Jag nämnde också i interpellationssvaret att om det blir fråga om att beskriva eller återge innehållet i äldre handlingar, skall man enligt min mening undvika att ta med just uttrycket tattare. Däremot får man beskriva vilka andra uppgifter som förekommer i handlingarna.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Journalerna är allmänna handlingar men de är inte offentliga, säger justitieministern. Jag har tagit upp den här frågan från den utgångspunkten att en grupp interner hade begärt att man ur gamla behandlingsjournaler skulle ta bort beteckningen tattare. Jag ifrågasätter starkt vad det har för betydelse från utredningssynpunkt eller annan synpunkt, om man tar bort den beteckningen. Jag har också frågat i interpellationen – det fick jag inget svar på – om det finns möjligheter att korsa över uttrycket i fråga, varefter överstrykningen förses med datum och signatur av vederbörande tjänsteman. Det lär finnas sådana möjligheter, och det vore ett sätt att komma till rätta med frågan. Men jag har svårt att förstå varför man i gamla behandlingsjournaler fortfarande skall behöva behålla sådana mycket nedsättande omdömen som tattare – man må sedan rida hur mycket man vill på tryckfrihetsförordningen.

Jag vill till slut, herr talman, i kammarens protokoll läsa in något som sociologen Adam Heymowski har sagt. I sin doktorsavhandling *Swedish Travellers and their Ancestry* från år 1969 analyserar han ett genealogiskt material där han utgår från en grupp på 30 individer vilka av olika auktoriteter utpekats som typiska tattare. Han kartlägger olika släktband ända tillbaka till början av 1700-talet, och hans resultat tar definitivt död på myten om tattare som en etnisk grupp.

Zigenarinslaget är obetydligt; en stor del av urvalet visar sig i rakt nedstigande led härstamma från svenska bondefamiljer utan något som helst främmande inslag. Heymowski visar klart att begreppet tattare var-

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om borttagande av
benämningen
"tattare" i äldre
behandlingsjourna-
ler inom kriminal-
vården*

ken har någon genetisk eller någon etnisk förankring.

Det är i stället fråga om ett socialt och sociologiskt fenomen. Benämningen tattare har alltid inneburit en social nedklassning och av gemene man förknippats med ett levnadsmönster, präglat av vagabondering och kriminalitet.

Vad man här har gjort sig skyldig till är en av de vanligaste sammanblandningarna av orsak och verkan när det gäller frågan om arv och miljö. Heymowski visar att personer som sysslade med föraktade och nedvärderade yrken som bödlar, kastreterare, kringvandrande lump- och skrothandlare m. fl. fick stämpeln på sig. Dessa människor utgjorde alltså en socialt lågtstående gruppering i samhället – till största delen ett resultat av en effektiv utstötningsmekanism.

Det gamla bondesamhällets morallagar var definitiva och obarmhärtiga: en gång tjuv alltid tjuv. Den som en gång blev utesluten ur den sociala gemenskapen hade ofta inget annat val än att associera sig med de i samhällshierarkin lägst stående individerna och för sin försörjning ta upp ett föraktat yrke.

Men det föraktet inte bara fanns, det finns där än i dag! Tattarna utgjorde ett isolat som man inte visste mycket om. Detsamma tycks gälla i dag. Okunnighet föder ett visst mått av skräck – det är en gammal psykologisk sanning. I en mängd legendospunna, skräckblandade folklivsskildringar tillskrivs tattarna på en gång en mängd nedvärderande och samtidigt smått övernaturliga och magiska egenskaper.

Herr talman! Jag har med min interpellation försökt att från justitieministern få en mera positiv syn på möjligheten att mönstra ut detta ord ur gamla handlingar, eller att korsa över det och låta vederbörande tjänsteman med sin signatur bekräfta åtgärden. Jag tror att benämningen tattare, som fortfarande finns i gamla behandlingsjournaler, har mycket ringa värde eller inget värde alls, eftersom det handlar om en myt som skapats av människor som är okunniga om vederbörandes ursprung. Det är beklagligt att vi i Sverige fortfarande skall leva kvar i en mytbildning som har uppstått under många århundraden. Det är på tiden att detta ord mönstras ut.

Jag tror, herr talman, att jag med säkerhet kan lova att denna fråga kommer upp i riksdagen i form av en motion. Jag har mött stort intresse för den från olika partier, och jag återkommer alltså när nu inte justitieministern vill medverka till att frågan löses.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! För att herr Andersson i Örebro inte skall missuppfatta mitt svar vill jag understryka att begreppet allmänna handlingar är en sak och sekretessbelagda handlingar en annan. Allmänna handlingar är sådana som har legat till grund för beslut av eller åtgärder från myndighet. Det är ett rättssäkerhetsintresse att de handlingarna finns kvar, så att man kan kontrollera vad myndigheterna har haft som grund för sitt beslut. Men det är en mångfald olika allmänna handlingar som är sekre-

*Om åtgärder för att
hindra att svenska
fartyg förs över till
bekvämlighetsflagg,
m. m.*

tessbelagda och som alltså inte får lämnas ut till obehöriga. Och dit hör bl. a. behandlingsjournaler.

Jag är helt ense med herr Andersson om det olämpliga i att använda uttrycket tattare. Och jag är också ense med honom om, att för den händelse uttrycket förekommer får det inte läggas till grund för något beslut eller någon åtgärd från myndighets sida.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Om jag skall försöka göra en sammanfattning eller värdering av denna interpellationsdebatt vill jag säga, att jag är ganska besviken över att inte av justitieministern ha fått något klart besked rörande möjligheterna att korsa över det uttryck som vi här diskuterar, om överstrykningen förses med datum och signatur av vederbörande tjänsteman – och om det nu är så omöjligt att ur gamla behandlingsjournaler ta bort de omdömen som fällts om denna grupp människor.

Men riksdagen har ju möjligheter att ta upp frågan på nytt, och den kommer också att tas upp motionsvägen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om åtgärder för att hindra att svenska fartyg förs över till bekvämlighetsflagg, m. m.

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Jan Bergqvists* i Göteborg (s) den 21 januari anmälda interpellation, 1976/77:82, till herr handelsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist i Göteborg har frågat handelsministern dels om regeringen är beredd att stoppa utflaggning av M/S Björn Ragne, dels vad regeringen ämnar göra för att i övrigt hindra att svenska fartyg förs över till bekvämlighetsflagg, dels ock om regeringen går med på kravet från de ombordanställdas organisationer att tillsätta en branschutredning för sjöfarten.

Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara interpellationen.

Inom regeringskansliet övervägs f. n. olika åtgärder för den svenska sjöfartsnärings. Regeringen avser att lägga fram förslag i frågan i vår. I detta sammanhang kommer bl. a. att redovisas regeringens ställningstaganden till flaggutredningens betänkande Sjöfart och flagg (SOU 1976:44) och till frågan om en särskild branschutredning för sjöfartsnärings.

Frågan om att överföra M/S Björn Ragne till utländsk flagg har underställts regeringens prövning och bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag är därför inte beredd att uttala mig i denna fråga.

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om åtgärder för att
hindra att svenska
fartyg förs över till
bekvämlighetsflagg,
m. m.*

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

När jag lyssnade till interpellationssvaret kom jag att tänka på vad Koldingen sade när han på en restaurang blev serverad en minimal smörklick: "Mycket smör har jag sett i min dag men sällan så litet." Jag får säga något liknande om detta interpellationssvar. Mycket information har jag fått av statsråd under min tid i riksdagen men sällan så litet. Det bådär inte gott för svensk sjöfart att kommunikationsministern är barskrapad på besked. Allt övervägs, och ingenting kan sägas.

Jag har vänt mig till riksdagens upplysningstjänst för att ändå få vissa uppgifter. Upplysningstjänsten vet berätta att man i kommunikationsdepartementet undersöker om 1939 års lag är för gammal för att tillämpas i fallet "Björn Ragne". Det verkar egendomligt, eftersom kommerskollegium tillämpar den här lagen ett par gånger i veckan. Regeringen skulle alltså inte veta om lagen är föråldrad eller ej, men kommerskollegium använder den för fullt och har använt den även efter det att ärendet "Björn Ragne" har förts över till regeringen.

Herr Turesson hukar sig i de lagtekniska snåren, men en kommunikationsminister måste också kunna ge besked. Även om herr Turesson snärjt in sig aldrig så mycket i den juridiska snårskogen, måste han kunna ha en uppfattning i principfrågan: Är det rimligt med utflaggning när syftet är att komma bort från det sociala ansvaret för de ombordanställda? Även om man väcker en kommunikationsminister mitt i natten, bör han kunna ge svar på en sådan fråga.

Bekvämlighetsflagg är en dolkstöt i ryggen på allt vad sjöfackligt arbete heter. Här har sjöfolket i uppoffrande fackligt arbete kämpat sig till bättre villkor. Och så kan decennier av solidariskt arbete förspillas genom flaggflykt. Att öppna slussarna för bekvämlighetsflagg är att ge redarna ett ständigt överläge vid förhandlingarna. Varje krav som sjöfolket för fram kan redarna avfärda med att säga: Släpper ni inte det kravet flaggar vi ut.

Sjöfolket är ju inte någon privilegierad grupp i samhället. Tvärtom har sjöfolket alltid släpat efter dem som jobbar i land. Det gäller löner, sociala förmåner, möjligheter att utnyttja samhällets service och mycket annat. Under de senaste tio åren har sjöfolket genom fackligt och politiskt arbete röjt undan många orättvisor och hämtat upp en del av eftersläpningen – detta har f. ö. skett under en period då redarna gjort mycket stora vinster. Men nu står sjöfolket inför hotet att förlora vad det i solidaritet har kämpat sig till. Återigen riskerar sjöfolket att bli en av de mest underprivilegierade grupperna i det svenska samhället.

Herr Turesson har i högtidstal förklarar att han studerar sjöfartsfrågorna intensivt. Har de studierna gett herr Turesson kunskap om vad som händer med de anställdas sociala rättigheter när ett fartyg flaggas ut, exempelvis till Liberia? Vad händer med uppsägningsskyddet? Hur blir det med sjukersättningen? Får de anställda sjömanspension? Får de ATP-förmåner? Får de ersättning vid haveri och vid krigsskada? Hur blir det

*Om åtgärder för att
hindra att svenska
fartyg förs över till
bevämlighetsflagg,
m. m.*

med förhandlingsrätten? Vad händer med det skydd som finns i den svenska sjömanslagen? Hur går det med den reglerade arbetstiden och övertidsersättningen? Får man någon anställningstrygghet? Jag begär inte att kommunikationsministern tar upp alla delfrågorna och kommenterar dem, men jag är tacksam om jag får svar på den sammanfattande frågan: Vet kommunikationsministern vad som händer med de anställdas sociala rättigheter, om han och regeringen säger ja till bevämlighetsflagg?

Liberia betecknas ibland som mönsterlandet bland länder som erbjuder bevämlighetsflagg. Därför kan det vara värt att något se på vad som gäller för den Liberiaflaggade sjöfarten. Säkerhetsbestämmelserna är undermåliga. Kontrollen av att de regler som finns efterlevs är om möjligt ännu sämre. Men i enstaka fall slumpar det sig så att den liberianska lagen tillämpas. Då får man konstatera att den i mångt och mycket är en ren skyddslag för redarintressena medan de ombordanställda kan råka illa ut.

Visst finns det en bestämmelse om att bemanningen skall vara tillräcklig för att skydda liv och säkerhet. Och visst straffas den felande om ett fartyg förliser och många omkommer på grund av bristande bemanning. Men vad är straffet? Jo, straffet är begränsat till böter på högst 100 dollar, alltså högst 450 kr. Detta är naturligtvis en summa som inte betyder någonting i sammanhanget när man kanske rör sig med superskepp på 250 000 ton. Det är att upprätthålla ett sken av lag och ordning. Skulle däremot en sjöman försumma sina plikter ombord, kan han i vissa fall bötfällas upp till 2 000 dollar eller få fängelse i fem år.

Redarens ansvar är begränsat när det gäller oljekatastrofer, sjöolyckor, yrkesskador och dödsfall ombord. Men bekymrar det inte herr Turesson något att en svensk medborgare på Liberiaflaggat fartyg enligt liberiansk lag kan dömas till döden? Enligt Liberias sjölag kan en sjöman avskedas om han grälar. Strejk som beslutas genom öppen omröstning på fackligt möte är olaglig.

Vittnesbördan om de negativa sidorna av bevämlighetsflagg är många. Vi finner den i en dyster olycksstatistik, i många internationella och även svenska utredningar och i många enskilda sjömans bittra personliga upplevelser.

Jag skall inte kritisera kommunikationsministern för att han i dag inte exakt vill redovisa hur han ställer sig till flaggutredningens olika förslag. Det får vi tillfälle att diskutera när propositionen kommer. Men när det gäller branschutredning får herr Turesson ursäkta. Jag tycker att det är dåligt att kommunikationsministern ännu inte har skaffat sig en uppfattning om vi skall ha en sådan utredning eller inte. Den frågan har ju varit på tapeten länge nu. För att vi inte skall förlora tid bör både direktiven och sammansättningen vara klara när propositionen presenteras.

Herr Turesson startade energiskt och ambitiöst som sjöfartsminister i höstas. Han lovade att prioritera sjöfartsfrågorna i sitt arbete och han sade, att ett trepartsråd med redare, anställda och regering gemensamt

Om åtgärder för att hindra att svenska fartyg förs över till bekvämlighetsflagg, m. m.

skulle diskutera åtgärder för sjöfarten. Men hur har det gått med de goda föresatserna? Hur ofta har herr Turesson sammankallat trepartsrådet? Hur många gånger har herr Turesson tagit initiativ för att rådplåga med de ombordanställdas organisationer?

Eftersom herr Turesson ännu inte vet vad han skall göra, vill jag be honom fundera noga på följande åtta krav: öppna inte slussarna för flaggflykt, sänk sjömansskatten, lämna statlig lånegaranti, samordna politiken för varv, hamnar och sjöfart, låt samhället gå in i rederibranschen, inför allmän tillståndsplikt vid överlåtelse av svenskt fartyg, tillsätt en branschutredning och, sist men inte minst, lyssna mera på de ombordanställda och de fackliga organisationerna!

Herr talman! Jag önskar herr Turesson lycka till med ett sådant program.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Beträffande bekvämlighetsregistrering av fartyg har det väl tidigare i vårt land och även här i riksdagen varit en enhällig uppfattning att det var något som man borde fördöma och motarbeta. Anledningarna härtill har klart framgått av herr Jan Bergqvists beskrivning. Denna form av registrering är tillkommen för att ägaren av fartyg skall kunna undgå skatt på inkomst av rörelse, undgå att betala socialförsäkringsavgifter för besättningen, få low costs of welfare – låga sociala kostnader – och undgå att utge löner i paritet med de traditionella sjöfartsnationernas kollektivavtal.

Säkerhetsbestämmelserna är ju en viktig faktor. Men säkerhetskraven på bekvämlighetsregistrerade fartyg är långt ifrån vad vi som traditionell sjöfartsnation annars brukar betrakta som nödvändigheter i detta sammanhang. Även om man i en del av de länder som upplåter sin flagga för ifrågavarande form av registrering på papperet har någon form av lag och någon form av inspektion, så är deras institutioner i sådant skick att de inte kan utföra något rejält arbete eller någon rejäl bevakningsuppgift.

Jag besökte ett större varv för en tid sedan. Där hade man fått en stor order. Det gällde en serie på ett tiotal fartyg för amerikanska beställare. Men samtliga fartyg skulle sättas under Liberiaflagg. Jag frågade varför. Svaret var givet. Det var onödigt att jag frågade. Jag visste det på förhand. Anledningen var att de bestämmelser som man i Förenta staterna tillämpar skulle ha inneburit sådana merkostnader för redaren där att han föredrog att i stället registrera under Liberiaflagg, och därför fick fartygen den flaggan i stället för den amerikanska i aktern när de levererades.

Detta är inte en fråga enbart om pengar och ekonomi. Det gäller människors säkerhet till liv och lem. Och vad gäller det mer? Vi talar ofta så varmt om miljön och bevarande av havens renhet, och vi antar konventioner mot oljeutsläpp m. m. Detta är riktigt i och för sig. Men hur är det med de länder som har undertecknat konventionerna? Finns det

*Om åtgärder för att
hindra att svenska
fartyg förs över till
bekvämlighetsflagg,
m. m.*

något organ som kontrollerar att alla nationer följer upp vad de kan ha gått med på? Svaret är klart. Den statistik som finns ger vid handen att åsidosättande av säkerhetsföreskrifter och andra omständigheter på bekvämlighetsregistrerade fartyg medverkar till ett stort antal olyckor.

Jag sade i början av mitt anförande att vi har haft enighet här i Sverige, även i riksdagen, om ställningstaganden till bekvämlighetsflagg. Men jag har en känsla av att den inställningen börjar ändras. Det är inte några klara verba från regeringens sida när redare kommer och vill "flagga ut", som det heter på fackspråket. En av de statliga instanser som brukar yttra sig över sådana frågor har tagit ett politiskt beslut, enligt vilket man vill acceptera utflaggning. Det är oroande, mycket oroande.

Herr Turesson har i dag till herr Jan Bergqvist lämnat ett svar som inte sade så mycket. Men jag tycker ändå att denna tystnad från regeringen, liksom regeringens överksamhet, är mycket beklaglig, eftersom det besked på de här frågorna som vi trott att regeringen skulle lämna, nämligen ett blankt nej, har uteblivit. Debatter om utflaggning har sedan i höstas accentuerats och intensificerats. Redareföreningens organ var tidigare emot bekvämlighetsflaggningen, men numera har redarna i varje nummer av den tidning som ges ut börjat att mer och mer stryka representanterna för dessa intressen medhårs. Man säger att bekvämlighetsflaggning nog bör tillåtas i Sverige och att åtminstone vart tredje fartyg skulle kunna flaggas ut; då skulle vi klara att låta de andra två gå under svensk flagg.

Herr Turesson sade tidigare i dag i ett interpellationssvar – jag lade det särskilt på minnet – att det behövdes ett regimskifte för att det skulle bli fart på det här. Men år 1974 anförde finansutskottet i ett betänkande över en motion från mig och Jan Bergqvist följande beträffande bekvämlighetsregistrering: "Utskottet betraktar med oro de problem som detta kan medföra för den internationella sjöfarten i form av bl. a. sämre socialt skydd för de ombordanställda samt minskad sjösäkerhet. För enskilda nationer tillkommer problem av typen minskade skatteinkomster, färre arbetstillfällen o. d. Utskottet finner det angeläget att Sverige i det mellanstatliga samarbetet aktivt och kraftfullt fortsätter sitt arbete på att uppnå lösningar på de här berörda frågorna."

Jag hoppas att herr Turesson är villig att ställa sig bakom detta ställningstagande av riksdagen även nu.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist borde väl under sina åtta år i riksdagen ha hunnit lära sig att man inte rimligen kan begära att få svar på en fråga i ett ärende innan detta ärende är slutbehandlat. Det är en, som jag tycker, mycket klok praxis, vilken rader av statsråd i de föregående regeringarna har tillämpat i årtal. Hade herr Bergqvist varit lika flitigt närvarande i kammaren som jag brukar vara skulle herr Bergqvist särligen också ha lärt sig detta.

Jag skall inte starta någon stor debatt i dag, utan vi får återkomma

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om åtgärder för att
hindra att svenska
fartyg förs över till
bekvämlighetsflagg.
m. m.*

när propositionen i frågan föreligger. Jag kan dock inte underlåta att fråga var herr Bergqvist har fått det där talet om den juridiska snårskogen ifrån. Meddelandet från riksdagens upplysningstjänst till herr Bergqvist om att departementet inte vet huruvida 1939 års lag är "för gammal", som herr Bergqvist uttryckte sig, får stå helt för upplysningstjänstens egen räkning. Jag skall ge ett besked, herrar Bergqvist och Rosqvist, när vi i departementet blivit klara med behandlingen av ärendet och regeringen har beslutat på grundval av den föredragning som jag då kommer att göra. Det kommer inte att dröja länge, men innan den beredningen är utförd är det självklart att jag inte är beredd att lämna några förhandssvar här.

Herr JÄN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Det är klart att om regeringen inte är färdig med sitt ställningstagande kan jag inte få detta obefintliga ställningstagande redovisat i riksdagen. På den punkten är vi helt överens. Däremot har jag naturligtvis min fulla rätt att kritisera regeringen därför att ställningstagandet dröjer. Jag har också rätt att kritisera regeringen, om den inte kan göra allmänna uttalanden som jag tycker det vore självklart för en svensk regering att kunna göra när det gäller sjöfartspolitik. Om det framställs en interpellation i riksdagen kan herr kommunikationsministern redovisa att han i vissa saker inte blivit klar med sitt ställningstagande, men herr Turesson kan ju inte bara visa upp ett blankt papper i alla frågor i sjöfartspolitik! Herr Turesson har ju på redarmiddagar redovisat sin allmänna grundsyn när det gäller en del viktiga aspekter på just de här speciella frågorna.

Beträffande det juridiska frågetecknet hänvisar jag till en PM från riksdagens upplysningstjänst, daterad den 9 februari. Där sägs det angående 1939 års lag: "Förordnandet består visserligen alljämt och lagen har vid ett flertal tillfällen tillämpats av kommerskollegium, men vad som diskuteras inom departementet är huruvida lagen skall tillämpas så pass lång tid efter det att krigsförhållandet upphört, om lagen m. a. o. skall anses vara obsolet."

Detta är den upplysning jag har fått. Herr Turesson själv har inte lämnat några som helst uppgifter i saken.

Jag ställde ytterligare några frågor i mitt anförande som jag tycker att man kan ta ställning till, även om man inte är klar med propositionen och även om man inte har fattat formellt beslut i Björn Ragne-fallet. Den första frågan var: Är det rimligt med utflagning när syftet är att komma bort från det sociala ansvaret för de ombordanställda? Jag frågade också: Vet kommunikationsministern vad som händer med de anställdas sociala rättigheter, om han och regeringen säger jag till bekvämlighetsflagg? Vidare undrade jag, om kommunikationsministern möjligen var bekymrad över att dödsstraff kan utmätas för folk som jobbar på Liberiaflaggade fartyg.

Jag frågade konkret: Hur ofta har herr Turesson sammankallat tre-

partsrådet? Det kan väl ändå inte vara svårt för kommunikationsministern att hålla reda på det antal gånger som trepartsrådet har haft sammanträde; förmodligen är det inget astronomiskt tal.

Jag frågade vidare: Hur många gånger har herr Turesson tagit initiativ för att rådpläga med de ombordanställdas organisationer? Det finns många frågor i det här sammanhanget där en kommunikationsminister bör vara skyldig att redovisa sin uppfattning.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Självfallet har herr Jan Bergqvist inte bara rätt att kritisera; det är närmast hans skyldighet som oppositionspolitiker att kritisera regeringen, och det har jag inte den minsta avsikt att förmena honom. Men eftersom den sjöfartspolitiska proposition som skall lämnas till riksdagen i nästa månad kommer att innehålla ställningstaganden till en rad aktuella och relevanta sjöfartspolitiska frågor, får vi tillfälle att diskutera dem då. Jag tycker att det är mera meningsfullt att göra det vid det tillfället än nu.

Jag skall gärna svara på åtminstone några av de frågor herr Bergqvist ställde; jag hann inte anteckna alla åtta.

Det är självklart att jag inte tycker att det är rimligt med utflaggning när syftet är att komma bort från sociala förpliktelser. Den ståndpunkten har ju utredningen enhälligt samlats kring, och jag har ingen anledning att uttala någon annan mening.

Det är lika självklart att jag inte tycker att det är tillfredsställande att dödsstraff kan utdömas för förseelser ombord på ett fartyg som går under viss flagg – självklart av den anledningen att vi i den här riksdagen är helt ense om att dödsstraff inte skall förekomma i världen.

Herr Bergqvist frågade hur ofta "trepartsrådet" – det är en beteckning som herr Bergqvist själv har hittat på – har varit samlat. Läget var det att jag i höstas hade samtal dels med de ombordanställdas organisationer, dels med representanter för rederinäringen. Under de samtalen, som fördes i en positiv och konstruktiv anda, frågade jag om de var beredda att medverka i diskussioner mellan alla tre parterna – departementet, de ombordanställda och rederinäringens representanter – när vi hade fått upp stommen till de sjöfartspolitiska linjer som skall ingå i den proposition jag nyss talade om. Man var positiv till detta, och sådana resonemang mellan de tre parterna skall äga rum när vi inom departementet har kommit så långt i förberedelserna att det blir meningsfullt. Jag kommer att på nytt inbjuda de två organisationerna – arbetstagarparten och arbetsgivarparten – till sådana överläggningar. Vi kan gärna kalla dem trepartsförhandlingar; det är kanske litet pretentiöst att säga "trepartsrådet" – det verkar som om vi skulle ha instiftat någon särskild organisation.

Sedan frågade herr Bergqvist hur många gånger jag haft samråd med de ombordanställda. Det är mycket enkelt att svara på: två gånger. Det senaste tillfället var i går, då representanter för samtliga ombordanställda

Nr 73

Torsdagen den
17 februari 1977

Om åtgärder för att hindra att svenska fartyg förs över till bekvämlighetsflagg, m. m.

tillsammans med LO:s vice ordförande var uppe på departementet för någon timmes överläggning.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Nu börjar herr Turesson äntligen diskutera sakfrågorna.

Jag hälsar med tillfredsställelse att han då ger ett direkt nejsvar på frågan om det är rimligt med utflaggning när syftet är att komma bort från det sociala ansvaret för de ombordanställda. Då kan man dra vissa slutsatser om vad som kommer att hända i fallet Björn Ragne, eftersom redaren har förklarat att avsikten är att komma bort från sociala kostnader för ombordanställda. Vidare talade herr Turesson om att han även i övrigt var kritisk till vissa företags när det gällde Liberiaflaggade fartyg. Där emot har han ännu inte svarat på min fråga om han vet vad som händer med de sociala rättigheterna ifall han och regeringen säger ja till bekvämlighetsflagg. Men jag utgår ifrån att den frågan nu är ointressant efter herr Turessons svar på den allmänna principfrågan.

Jag frågade också hur många gånger herr Turesson hade *tagit initiativet* till särskilda överläggningar med de fackliga organisationerna. Jag fick inget svar på detta; och det kanske inte finns något svar att lämna på den punkten.

Jag vill slå fast att det nu är regeringens ansvar om Björn Ragne flaggas ut eller inte. Regeringen har en möjlighet att välja det ena eller det andra, och med det uttalande som kommunikationsministern gjort i principfrågan borde det faktiska beslutet vara ganska självklart.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Meddelande om interpellationssvar

1976/77:80 om en kampanj mot dödsstraffet

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Herr Lidgard har i en interpellation till statsministern ställt frågan om han är villig att medverka till att vårt land tar initiativet till en kampanj mot dödsstraffet som är avsedd att få internationell räckvidd. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande. Eftersom herr Lidgard inte har kunnat närvara i kammaren i dag ber jag att få lämna svaret vid en senare tidpunkt, då herr Lidgard har möjlighet att vara närvarande.

§ 13 Om villkoren för borgerlig vigsel vid svensk utlandsrepresentation

Nr 73

Torsdagen den
17 februari 1977

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Gahrtons* (fp) den 13 januari anmälda fråga, 1976/77:187, och anförde:

Herr talman! Herr Gahrton har frågat mig om jag anser det vara förenligt med svensk syn på religionsfrihet att svensk representation utomlands vägrar borgerlig vigsel för personer enbart på grund av deras olika religiösa åskådning.

Regeringen kan bemyndiga innehavare av diplomatisk tjänst utomlands att förrätta vigsel enligt svensk lag. Sådana vigselbemyndiganden har meddelats ett stort antal svenska ambassader. En förutsättning är dock att värdlandet inte har någon erinran mot att ambassaden förrättar vigslar. Detta följer av den allmänna folkrättsliga principen att en ambassad i sin verksamhet skall iaktta värdlandets lagar.

Beskickningschefen i Tel Aviv har av regeringen bemyndigats förrätta vigsel mellan svenska medborgare samt mellan svensk medborgare och utländsk medborgare. I det senare fallet gäller dock bemyndigandet endast under förutsättning att ingendera kontrahenten är judisk trosbekännare.

Denna inskränkning sammanhänger med de bestämmelser om äktenskaps ingående som gäller enligt israelisk rätt. Enligt dessa bestämmelser måste vigsel mellan två judiska trosbekännare i Israel förrättas enligt judisk lag. Vigsel mellan två personer, av vilka endast den ene är judisk trosbekännare, får över huvud taget inte förrättas i Israel.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Det hävdas ofta att Israel är ett land med jämlika rättigheter för alla medborgare. Detta är en sanning med betydande modifieration.

Israel är ett land där människors etniska bakgrund är livsavgörande, där den är markerad i identitetshandlingar, avgör möjligheter att t. ex. bli delägare i mark, medlem i kibbutz, få tillgång till vissa högre tjänster och mycket annat. I Israel finns ingenting av de försök till social integration som t. ex. Sverige efter förmåga har som ambition. Tvärtom skiljs judar, muslimer, kristna och andra grupper medvetet från varandra med legala och politiska medel. Det är, vilket med önskvärd tydlighet framgår av frågesvaret, t. ex. omöjligt för en jude och en muslim att gifta sig med varandra i Israel. Bostadsområden byggs medvetet och planerat för segregation och inte för integration. Listan på exempel kunde göras oändligt lång.

Frågan är då: Vilken syn har Sverige på den israeliska segregationspolitiken? Fru Söder uttrycker tyvärr ingen åsikt om den saken i sitt svar. Traditionellt brukar Sverige hårt kritisera segregation i andra länder. Men i fråga om Israel tycks en annan politik gälla; det avslöjas flagrant av fallet med den svenska kvinnan som på grund av judisk börd för-

*Om villkoren för
borgerlig vigsel vid
svensk utlandsre-
presentation*

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om villkoren för
borgerlig vigsel vid
svensk utlandsre-
presentation*

vägrades vigselrätt av svenska ambassaden i Tel Aviv. Nu hänvisar fru Söder till "den allmänna folkrättsliga principen att en ambassad i sin verksamhet skall iakttå värdlandets lagar".

Detta kan i och för sig verka rimligt. Ändå är Sverige inte berett att till fullo agera enligt detta uttalandes andemening. Det finns gränser för vår beredskap att underordna oss utländska regler. Därför heter det t. ex. i propositionen 1973:158: "Av hänsyn till svensk ordre public upptas i förslaget vissa äktenskapshinder som alltid skall respekteras, oavsett vad den eljest tillämpliga lagen föreskriver." Det gäller t. ex. minimiålder för äktenskap och förbud mot tvegifte.

Jag har inget att invända mot detta i sak. Men jag vill fråga fru Söder om hon är medveten om att detta innebär att Sverige därmed klart har utsagt att man inte tänker anpassa sig till grundläggande inslag i 17 muslimska länders äktenskapslag.

Det är också mot den bakgrunden som Sveriges underkastelse under vad jag i klartext vill kalla för rasism i israelisk äktenskapslag blir verkligt anmärkningsvärd. Jag vill ändå be fru Söder om en åsiktsyttring: Tycker fru Söder verkligen att det är rimligt att utländska regler skall tvinga svenska myndigheter att diskriminera svenska medborgare på grund av deras etniska eller religiösa bakgrund?

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! De regler som vi har att följa när det gäller vår verksamhet på utlandsmyndigheterna står i överensstämmelse med den Wienkonvention, som är allmänt omfattad av de däri ingående länderna. Den ger vid handen att man i det här fallet, som gäller vigselbemyndigande, har att följa värdlandets lagar. Det är beklagligt att det kan få följder av detta slag, men vi har den principen att vi bör följa värdlandets lagar på samma sätt som vi förutsätter att ambassader här i vårt land följer våra lagar.

Det är också på det sättet att det finns många länder i Västeuropa där vi inte kan få vigselbemyndigande. Ett sådant exempel är Storbritannien; man tycker att det skulle vara naturligt att vi länge vigselbemyndigande där men värdlandets äktenskapslagstiftning medger inte sådant.

Det är alltså de folkrättsliga principerna som varit utslagsgivande i det här fallet, och vi kommer också i framtiden att följa dem. Annars skulle den här verksamheten i olika länder som vi slår vakt om – därför att kontakten med främmande länder är mycket viktig såsom den bedrivs genom ambassaderna – vara omöjlig att fullfölja. Det är också så att flera länder som har representation i Israel – länder som är jämförbara med Sverige i olika avseenden – antingen inte alls har bemyndigande att viga eller också har bemyndiganden som är i ännu högre grad begränsade än de svenska bemyndigandena är. Det finns alltså inte i dag möjligheter att ändra på förutsättningarna för svenskt vigselbemyndigande i Israel.

Torsdagen den
17 februari 1977

Om ett regeringsinitiativ beträffande USA:s åtaganden enligt Parisavtalet

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Det förhållandet att andra länder inte har bemyndigande i Israel kan, fru Söder, tänkas bero på att de hellre avstår från det än underkastar sig klart rasistiska bestämmelser.

Fru Söder hänvisar igen till internationella konventioner. Men det är ju så, som jag har redovisat genom citat ur propositionen 158 från år 1973, att Sverige har uppsatt vissa definitiva gränser på områden där vi inte tänker underkasta oss främmande länders seder och bruk. Detta gäller åldersgränsen: det går inte att på svenska ambassader i något sammanhang låta människor gifta sig om de är under 15 år – utom i vissa speciella undantagsfall. Och det går undantagslöst aldrig att på en svensk ambassad låta någon gifta sig med mer än en kontrahent.

Detta är i och för sig självklarheter, som jag i sak stöder. Men det är ändå litet märkligt att man sätter dessa två bestämda gränser och när det gäller en klart rasistisk bestämmelse inte har satt gränsen, trots att det enligt gällande brottsbalk 16:9 är förbjudet i vårt land att bete sig rasistiskt. Samtidigt låter man svenska myndigheter i utlandet bete sig rasistiskt mot svenska medborgare!

Tänk efter fru Söder. Antag att det i sista meningen i frågesvaret hade stått: Vigsel mellan två personer av vilka endast den ene har vit hudfärg får över huvud taget inte förrättas. Skulle fru Söder kunna tänka sig att låta en svensk myndighet administrera en sådan bestämmelse, som innebar att det var förbjudet för människor av olika hudfärg att gifta sig? Jag förutsätter att fru Söder inte skulle tillåta svenska myndigheter att administrera en sådan bestämmelse vare sig mot svenska eller mot utländska medborgare.

Jag vill allvarligt uppmana fru Söder att överväga att förändra de här bestämmelserna. Jag skulle vilja hävda: Det är bättre att vi inte har sådan här vigselrätt alls än att vi medverkar till att underkasta oss klart rasistiska bestämmelser.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om ett regeringsinitiativ beträffande USA:s åtaganden enligt Parisavtalet

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara fru *Marklunds* (vpk) den 19 januari anmälda interpellation, 1976/77:79, och anförde:

Herr talman! Fru Marklund har frågat om regeringen avser att i FN eller på annat sätt ta initiativ till att påverka USA att uppfylla sina åtaganden enligt Parisavtalet.

Regeringen har i olika sammanhang klart uttalat att det internationella samfundet har en skyldighet att bidra till Vietnams återuppbyggnad och att en särskild förpliktelse åvilar dem som främst bidrog till förödelsen i Vietnam.

Beträffande Vietnams FN-medlemskap har vi lika klart sagt – bl. a.

Torsdagen den
17 februari 1977

Om ett regeringsinitiativ beträffande USA:s åtaganden enligt Parisavtalet

i FN:s säkerhetsråd – att vi inte kan acceptera att olösta bilaterala problem mellan en av säkerhetsrådets permanenta medlemmar och en stat som ansöker om medlemskap skulle utgöra hinder för medlemskap. Sverige har alltid stött principen om FN:s universalitet.

Det är regeringens förhoppning att den nya amerikanska administrationen skall ompröva förbindelserna med Vietnam i sådan riktning att Vietnam ges möjlighet att inta sin legitima plats i FN och att förutsättningar skapas för amerikanskt deltagande i återuppbyggnadsarbetet. Vi kommer att fortsätta att arbeta för att dessa målsättningar uppfylls.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min interpellation.

Under ett besök i Vietnam i december tog jag vid olika tillfällen upp frågan, på vilket sätt Sverige i fortsättningen bäst kan bistå Vietnam i återuppbyggnadsarbetet. Påfallande ofta blev svaret att det viktigaste nu är att påverka USA att uppfylla sitt åtagande i Parisavtalet från januari 1973, det avtal där USA förpliktar sig att, som det heter, bidra till läkandet av krigets sår.

Denna allmänna deklaration följdes en kort tid senare av en precisering från den amerikanske presidentens sida. Richard Nixon skrev i ett brev till premiärminister Pham Van Dong att USA efter kriget skall bidra till återuppbyggnaden i norra Vietnam utan att ställa politiska villkor. President Nixon preciserade också den amerikanska ståndpunkten beträffande skadeståndet, som angavs till 3,25 miljarder dollar fördelade på en femårsperiod. Summan skulle utgå utan återbetalningsskyldighet, framhöll Nixon.

Efter dessa brev har det inte hänt någonting. USA har inte visat några tecken till att gå till handling eller ens till förhandling om skadeståndet. USA har inte ens normaliserat förbindelserna med Socialistiska republiken Vietnam.

Mot denna bakgrund noterar jag med tillfredsställelse att regeringen enligt fru Söders svar menar att USA har en särskild förpliktelse att bidra till Vietnams återuppbyggnad. Likaså är det tillfredsställande att regeringen menar att USA bör upphöra att lägga hinder i vägen för Vietnams inträde i Förenta nationerna. Å andra sidan undviker utrikesministern att göra utfästelser om konkreta svenska initiativ för att föra dessa frågor framåt.

I svaret hittar jag också en formulering som jag vill ha klarlagd. Där sägs att det är regeringens förhoppning att förutsättningar skapas för amerikanskt deltagande i återuppbyggnadsarbetet. Innebär det att regeringen anser att dessa förutsättningar inte finns i dag? För min del menar jag att förutsättningarna finns, uttalade i Parisavtalet och i de preciseringar som jag har anfört ur Nixons brev till Pham Van Dong. – Jag hoppas alltså att utrikesministern vill klargöra sin syn på detta.

Den svenska regeringen har inbjudit den amerikanske vicepresidenten

Mondale till besök i Sverige. Utrikesministern har visat att hon inte tvekar att protestera mot andra regeringars politik när hon finner det befogat. Mondale representerar en stat som har förorsakat den vietnamesiska nationen förluster av flera miljoner människoliv och omätliga materiella skador. Det mesta kan naturligtvis aldrig gottgöras. Men är Karin Söder beredd att vid Mondales besök protestera mot att USA vägrar gottgöra ens det som kan gottgöras? Makthavarna i USA får lättare att smita undan sina åtaganden i Parisavtalet om de inte ständigt påminns om att den internationella opinionen till förmån för Vietnam är leyande och stark.

Sverige, som otvivelaktigt – det upplevde jag mycket starkt – åtnjuter en mycket stor goodwill i Vietnam, har därvidlag en viktig uppgift. Den svenska regeringen kan och bör här göra en insats.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Fru Marklund satte ett frågetecken för en formulering i svaret. Jag kan mycket snabbt undanröja det frågetecknet.

Vi är helt överens om att förutsättningar i dag finns för USA att delta i återuppbyggnadsarbetet. Vad jag menar i svaret är att förutsättningar av låt oss säga psykologisk och politisk art också skall skapas i USA, så att man verkligen tar steget och bestämmer sig för att återuppbyggnadsarbetet skall sättas i gång med USA:s hjälp. Det är de förutsättningarna som vi hoppas skall skapas. Från vår sida anser vi alltså att de finns redan i dag.

.Vi tvekar aldrig från regeringen att deklarerat våra ståndpunkter, om vi anser att mänskliga rättigheter inte respekteras, oavsett vilken statsman det är fråga om. Det är vår skyldighet att öppet deklarerat våra ståndpunkter. Vi kan väl fortfarande nära förhoppningen att den nya amerikanska administrationen innan vi eventuellt får besök av vicepresidenten skall ha börjat uppfylla sina förpliktelser i Vietnam, så att jag vid det tillfället inte behöver protestera.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag är glad för det klarläggande som Karin Söder ger beträffande formuleringen "förutsättningar skapas". Vi är alltså överens om att förutsättningarna finns. Jag delar också Karin Söders förhoppning att det psykologiska och politiska klimatet skall förändras så att USA gör vad man åtagit sig att göra i återuppbyggnadsarbetet. Men jag tycker inte att det behövs så diplomatiska formuleringar. När fru Söder nu förklarar vad hon menar tycker jag att hon uttrycker sig klarare och öppnare än i det skriftliga svaret, och det är jag tacksam för.

Fru Söders förhoppning att hon inte skall behöva ta upp protesten när vicepresidenten Mondale kommer till Sverige upplever jag som väl from. Men finns behovet kvar hoppas jag att fru Söder verkligen också tar tillfället i akt att framföra protesten.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
17 februari 1977

*Om rätt till avdrag
vid inkomsttax-
eringen för arbets-
rum i bostaden*

§ 15 Om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för arbetsrum i bostaden

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 25 januari anmälda interpellation, 1976/77:87, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd att ge min syn på tolkningen av avdragsrätten vid taxeringen för kostnader för arbetsrum i bostaden.

Avdragsrätten på detta område är enligt praxis ganska restriktiv. Det är enligt en allmän uppfattning nödvändigt för att undvika godtycke och ojämnhet vid tillämpningen av reglerna och för att upprätthålla principen att avdrag inte medges för rena levnadskostnader. De senaste domarna i regeringsrätten har bidragit till att få rättsläget klarlagt. Frågan om avdragsrätten för omkostnader i förvärvsverksamhet prövas i sitt större sammanhang av 1972 års skatteutredning. I avvaktan på resultat av utredningens arbete är jag inte beredd att föreslå någon ändring i de regler som nu gäller.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Först vill jag tacka budgetminister Mundebo för svaret på min interpellation.

Interpellationen aktualiserar det förhållandet att rätten till avdrag för intäkternas förvärvande när det gäller arbetsrum vållar problem såväl för den det berör som för taxeringsmyndigheterna. Jag har inte kunnat finna att det föreligger några klara rättsregler på hithörande område. Enligt budgetministerns svar skulle de senaste domarna i regeringsrätten ha bidragit till att få rättsläget klarlagt. Detta är i så fall att hälsa med tillfredsställelse.

Jag delar helt budgetministerns uppfattning om nödvändigheten av att undvika godtycke och ojämnhet vid tillämpningen av avdragsreglerna. Men jag har dessutom den bestämda uppfattningen att även om avdragsrätten enligt praxis tillämpas ganska restriktivt, så får reglerna för denna avdragsrätt inte tolkas så snävt att avdrag inte medges när det kan styrkas att arbetsrummet i allt väsentligt använts för intäkternas förvärvande.

Jag medger gärna att det kan bli fråga om gränsdragningsproblem, men den bärande principen måste vara att den som i sin lägenhet har ett arbetsrum, vilket i allt väsentligt utnyttjas för intäkternas förvärvande, skall ha rätt till helt eller begränsat avdrag för ifrågavarande kontorsutrymme – efter dels användningstiden, dels rummets användande för andra ändamål – utan att för den skull åtgärder vidtas för anordnande av egen ingång etc.

Enligt min mening skall avdrag medges då det kan styrkas att ett eller flera rum erfordras för den verksamhet som medför beskattningsbar inkomst. Avdrag bör medges med exempelvis en del av kostnaden vid

blandad användning, speciellt om arbetsanvändningen inkräktar på möjligheterna till disponerandet av rummet som bostad, t. ex. genom speciella möbler, lagring av arbetsmaterial o. d. Krav på att rummet skall vara speciellt avskilt genom egen ingång skulle kunna medföra omfattande ombyggnader till i många fall ingen nytta. Dessutom kan en hyresgäst inte genomdriva en sådan ombyggnad. F. ö. anser jag att det väsentliga dock är att det kan styrkas och göras sannolikt att arbetsrum erfordras för intäkternas förvärvande.

Delar budgetministern min rent allmänna uppfattning att kriterierna för avdragsrätt för arbetsrum skall vara behovet och skäligheten? Även om det kan uppstå svåra gränsdragningsproblem måste principen ändå vara att det skall göras en skälighetsbedömning, grundad på regler och praxis. Tyvärr måste man räkna med att en sådan bedömning i praktiken kan medföra en viss godtycklighet. Därför är det angeläget att 1972 års skatteutredning ägnar frågan om avdragsrätten för omkostnader i förvärvsverksamheten särskilt stor uppmärksamhet och att klara rättsregler anges i syfta att skapa möjligheter för en rättvis beskattning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1976/77:64 om statligt personskadeskydd m. m.

1976/77:73 om förlängd tid för särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag

1976/77:75 om ändring i vallagen (1972:620)

§ 17 Anmäldes och bordlades

Motioner

1976/77:1350 av herr *Fagerlund m. fl.*

1976/77:1351 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:65 om tillfällig höjning av bidrag till företagsutbildning i vissa fall, m. m.

§ 18 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 16 februari

1976/77:99 av herr *Gillström (s)* till herr utbildningsministern om Sveriges Radios verksamhet i Gävleborgs län:

Sju lokalradioområden har innevarande vecka börjat sina sändningar. Det är en historisk händelse i vårt lands radioverksamhet. Starten har

Torsdagen den
17 februari 1977

*Anmälan av
interpellationer*

dessutom skett på ett sätt som lovar gott för framtiden, inte bara för de sju områden som nu fått sin lokalradio utan också för de områden som senare får motsvarande sändningar.

Men även om lokalradions start är en remarkabel och positiv händelse för ett län väcker den också frågor med direkt anknytning till ämnet. Radio Gävleborg är en av dessa nystartade lokalradiosändare. För Gävleborgs län är lokalradion positiv inte bara som ett utomordentligt tillskott för massmedia utan också därför att lokalradion till skillnad från Gävle-Dala regionalradio har länet som helhet som sändningsområde. Under många år har länets två landskap, Gästrikland och Hälsingland, varit förda till olika regionalradioområden med huvudkontor i Falun resp. Sundsvall (XYZ). Länetns invånare har tvingats ägna lyssnartid åt en mängd lokalt färgade inslag från andra län än det egna.

Även om förändringen är positiv, så kvarstår känslan av att Gävleborg även fortsättningsvis kommer att behandlas som Sveriges Radios bakgård. Länet har nämligen ingen egen distriktsexpedition för SR, vilket ger en mängd nackdelar. Det är ingen större tröst att Gävle-Sandviken med ett omland på bortåt 200 000 invånare delar svårigheterna med några andra viktiga centra, t. ex. Västerås, Eskilstuna, Jönköping, Kalmar, Visby, Skellefteå och Östersund. För Gävleborgs del gäller att Falun är distriktkontor, en placering som enbart kan motiveras med avståndsmässiga skäl, knappast med befolkningsskäl. I Falun har SR f. n. fyra reportrar placerade med god teknisk utrustning. I Gävle, för täckning av Gävleborgs län, finns *en enda* reporter, och han har en teknisk utrustning av mycket bristfällig karaktär. Denna enda reporter har fått överta regionalradions små lokaler i Gävle med en maskinell utrustning som endast tillåter stillbild vid TV-inslag. Alla sändningar med rörlig bild måste ske från Falun. SR:s enda tjänst i Gävle blir enligt uppgift kvar en tid. Eftersom ny distriktschef tillträder inom kort kan besked ej erhållas om huruvida tjänsten blir kvar också efter chefsskifte, eller om den skall överföras till Falun för att samla de små resurser som finns till ett kontor.

Enligt uppgift förhandlar SR f. n. i enlighet med medbestämmandelagen om 26 nya tjänster, som kan tillsättas omgående. På ett par undantag när kommer ingen enda av dessa att hamna utanför distriktkontoren, varför situationen för Gävle, Västerås m. fl. primära centra inte förbättras före den 1 juli 1978.

Radioutredningen lär komma att föreslå en rejäl ökning om tio timmars sändningstid per vecka, fördelade ute i landet, men ingenting i Stockholm, Göteborg och Malmö. Mittnytt föreslås enligt uppgift bli delat så att X- och W-länen bildar en egen region. Men även med det förslaget utsluter man möjligheten att placera filmteam i Gävle. Falun får tydligen också enligt detta förslag all tillväxt, medan Gävleborgs län ställs på undantag. Riksbevakningen för TV skall skötas från Stockholm – där lokalkännedomen om Gävleborg förmodligen är mycket dålig och där man kommer att förspilla resurser på att sätta sig in i de ofta speciella länsfrågorna.

Även om Radio Gävleborg lovar gott för framtiden tvingas man beträffande denna del av lokalradion att konstatera

att den har de minsta lokalutrymmena av alla lokalradiostationerna i landet,

att den behöver ytterligare 100 m²,

att SR behöver ytterligare ca 50², samt

att planeringen har skötts så illa, att det inte varit möjligt att samordna lokalerna mellan lokalradion och Sveriges Radio, trots att lokalradion har fått sina lokaler i ett nybyggt hus i centrum av Gävle.

Samordningen mellan de två företagens små resurser försvåras eller omöjliggörs alltså helt.

Med hänvisning till Sveriges Radios bristfälliga möjligheter att bevaka skeendet i Gävleborgs län vill jag till herr utbildningsministern ställa följande frågor:

1. Kommer regeringen att vidta åtgärder för att snarast förbättra Gävleborgs situation i radio- och TV-hänseende?

2. Kommer resurser att anvisas till centra av typ Gävle, Västerås, Eskilstuna m. fl., som inte har distriktskontor, för att effektivare täcka nyhetsbevakningen i sådana områden?

den 17 februari

1976/77:100 av herr *Bergman* (s) till fru bostadsministern om ökad rättvisa i fråga om boendekostnaderna vid olika besittningsformer:

Bostadsministern tog vid en bostadskonferens den 11 februari 1977 upp frågan om ekonomisk rättvisa i boendet mellan olika besittningsformer. Dagens Nyheter lämnade följande referat:

”Ett av många skäl till att folk vill bo i småhus är att detta är ekonomiskt mer fördelaktigt än att bo med bostadsrätt eller att hyra sin bostad. Hur det praktiskt skall skipas ekonomisk rättvisa mellan de olika boendekategorierna, visste inte statsrådet Olsson för dagen men förklarade att hon hoppades att den borgerliga regeringen under mandatperioden skall kunna lägga fram ett konkret förslag.”

Frågan om att eliminera skillnader i boendekostnader mellan likvärdiga lägenheter i olika besittningsformer har varit och är central inom bostadspolitiken. Enligt många mening har segregationen mellan vissa bostadsområden sin egentliga orsak i dessa kostnadsskillnader. Det bör noteras att skillnaden gäller besittningsformerna ägande/bostadsrätt/hyra och primärt inte hustyperna som sådana. Det förhållandet att äganderättsfallen kan uppträda renodlat endast i småhus har ibland misslett debatten. Även småhus kan dock upplåtas med hyres- eller bostadsrätt.

Olikheterna i boendekostnaden mellan olika besittningsformer har sin grund i reglerna för villabeskattningen. Dessa regler är principiellt sett oförändrade sedan avsevärd tid. Vid 1974 års riksdag fattades beslut om att åstadkomma en ökad utjämning genom att bostäder upplåtna med

hyres- och bostadsrätt skulle få en förmån vid bostadsbelåningen – en förmån som så långt det är möjligt svarar mot de förmåner som småhusägare åtnjuter inom beskattningssystemets ram. Beslutet tog i princip sikte på nyproduktionen.

1974 års riksdagsbeslut var enhälligt i fråga om den grundläggande bedömningen att det fanns en skillnad i boendekostnader som borde kompenseras genom lånereglerna.

Diskussionen om ytterligare utjämning av boendekostnaderna har fortsatt, bl. a. med tanke på utvecklingen av kapitalkostnaderna under lånetiden. Det är därför mycket värdefullt att bostadsministern nu tagit upp frågan om ekonomisk rättvisa mellan de olika besittningsformerna.

Inför den fortsatta debatten i denna fråga skulle det emellertid vara av mycket stort värde om den kommande behandlingen därav inom departementet kunde klargöras. Övervägs en särskild utredning i ämnet eller skall beredningen ske inom departementet? Kommer ett förslag att remissbehandlas före ett slutligt ståndpunktstagande?

Med hänvisning till det anförda ber jag att till fru bostadsministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder kommer att vidtas för att bereda ett kommande förslag om ökad ekonomisk rättvisa i fråga om boendekostnaderna vid olika besittningsformer?

1976/77:101 av herr *Larsson* i Vänersborg (s) till fru bostadsministern om åtgärder för att påskynda beslut enligt 136 a § byggnadslagen:

För vissa industrier, som vill utöka och effektivisera sin produktion, krävs tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen. Det händer ibland att det tar mycket lång tid innan besked ges om sådana tillstånd. Detta skapar oro för de berörda företagens framtid och därmed för möjligheterna till fortsatt sysselsättning för de anställda.

Som ett exempel på det anförda kan nämnas ett företag som tillverkar ferrolegeringar, nämligen Airco Alloys AB i Vargön.

Företaget har nu legat inne med sin koncessionsansökan i över två år. Det har kommit till min kännedom att ärendet praktiskt taget beretts färdigt av den förra regeringen men att formellt beslut ej hann fattas före den 19 september 1976.

Det nämnda företaget har stor betydelse för sysselsättningen i Vänersborgs kommun, för svenska stålverk, för handelsbalansen m. m. Fördröjningen av beskedet om tillstånd vållar nu berättigad oro hos företaget och dess anställda samt i kommunen, som är starkt beroende av arbetstillfällena vid företaget. Vidare oroas man av svårigheterna att sluta långtidskontrakt för uttag av de nödvändiga mängderna av elenergi.

För att företaget skall kunna bedriva sin för hela landet viktiga produktion krävs som bekant omfattande mängder elenergi.

Med stöd av det anförda vill jag rikta följande fråga till fru bostadsministern:

Vill statsrådet medverka till att besked till företag som söker tillstånd enligt 136 a § i byggnadslagen kan ges med större skyndsamhet?

Nr 73

Torsdagen den
17 februari 1977

1976/77:102 av herr *Gahrton* (fp) till fru utrikesministern om svenska åtgärder mot kränkning av fri- och rättigheter i Polen:

*Anmälan av
interpellationer*

Sveriges relationer med Polen har lång historisk tradition. Trots de olikartade politiska system som råder i de båda länderna har intima förbindelser kunnat upprätthållas och vidareutvecklas.

Det ekonomiska utbytet och samarbetet är omfattande.

Kultur- och informationsutbytet har under senare år ökat betydligt i omfattning. Utbytet regleras i ett kulturprogram som upprättas mellan Svenska institutet och polska utrikesministeriets avdelning för information och kulturellt samarbete. Programmet upprättas som regel för två år åt gången.

De områden som omfattas av programmet är bl. a. vetenskap, utbildning, kulturell och konstnärlig verksamhet, massmedia, film och arkitektur. På det vetenskapliga fältet kan noteras samarbete med Kungl. Vetenskapsakademien och Ingenjörsvetenskapsakademien. Utbytet på utbildningens område förutsätter lärarubyte och ömsesidig stipendiering i betydande omfattning. Båda parter uttrycker i programmet intresse för att utvidga utbytet då det gäller konstnärliga framträdanden av teatergrupper, solister, dirigenter m. fl. Parterna skall vidare främja översättning och publicering av varandras litteratur, uppmuntra utbyte av konstutställningar samt främja kontakterna mellan Svenska Slöjdföreningen och det polska institutet för industriell design.

Svenska institutet uppger att kulturprogrammen fungerar väl. På senaste tiden har institutet kunnat märka en ökning av det s. k. spontana utbytet. Vid de kommande förhandlingarna om ett nytt kulturprogram är det institutets avsikt att försöka expandera utbytet. Utvidgningarna bör då främst gälla annat än det kvoterade stipendieutbytet. Vissa ökade resurser för kulturprogram med bl. a. Polen har ställts till institutets förfogande av utrikesdepartementet.

Utöver det programmerade utbytet förekommer i stor utsträckning kontakter och samarbete mellan kulturinstitutioner i de båda länderna.

Som ett led i strävandena att öka och fördjupa kontakterna västerut har på polsk sida initiativ tagits till rundabordskonferenser med en rad länder. Sedan frågan diskuterats mellan Sveriges och Polens utrikesministrar ägde en första rundabordskonferens med svenska och polska deltagare rum i Polen (Lancut) den 30 juni–den 3 juli 1967. Därefter har ytterligare fem konferenser hållits. Den senaste anordnades i svensk regi i Visby i mitten av oktober förra året.

Man har vid konferenserna överlagt i grupper, som ägnat sig åt olika frågor på företrädesvis de politiska, ekonomiska och kulturella områdena. Konferenserna ger tillfälle till ett fritt meningsutbyte och personliga kontakter på olika områden.

Torsdagen den
17 februari 1977

*Anmälan av
interpellationer*

Det under hösten 1974 av polska staten upprättade Polska institutet i Stockholm är av mycket stor betydelse för befestande av förbindelserna mellan Sverige och Polen. Det polska institutet avses främst handlägga handels-, vetenskapliga och kulturella frågor mellan de båda länderna.

Förbindelserna på det kulturella området med Polen är de mest omfattande av våra kulturförbindelser med öststaterna och präglas av en för dessa länder ovanlig öppenhet. Särskilt kan noteras de spontana kontakterna oberoende av central styrning.

Det har från båda sidor uttalats intresse för att ytterligare vidga de redan goda förbindelserna. Mot denna bakgrund bör man kunna slå fast: Polens affärer angår Sverige! Inte minst gäller det efter den oroande utveckling beträffande fri- och rättigheter som pågår i Polen. Bakgrunden är denna:

Demonstrationer mot höjda matpriser slogs ner med våld den 25 juni 1976. Deltagare drabbades av olika slags förföljelser:

1. Ca 2 500 personer arresterades.
2. Antalet avskedade är okänt, men man vet att i varje fall alla anhållna omedelbart blev avskedade.
3. Misshandel var rutin vid gripande och under förhör. Många arresterade fick gå den s. k. hälsostigen, dvs. vandra mellan två rader av batongbeväpnade poliser.
4. Regler för rättsförfarande var totalt åsidosatta. De anhållna blev felaktigt informerade om sina rättigheter. Många hölls i fängelse i flera dagar utan domar eller häktningsbeslut. Domar på upp till fem års fängelse fälldes ofta enbart på grundval av skriftligt utlåtande av en polisman. Många dömdes två gånger av domstolar, i samma instans, för samma brott.

5. Det finns uppgifter om att minst elva personer dog i samband med oroligheterna, varav två, som är fullständigt dokumenterade av kommittén för arbetarnas försvar, bär karaktären av politiska mord. Den ene, prästen Toman Kotlarz, dödades i sin lägenhet två veckor efter demonstrationerna. Han var anklagad av säkerhetstjänsten för att ha välsignat demonstranterna. Den andre, en 28-årig arbetare, Janusz Brozyna, dödades på öppen gata genom betongslag fem dagar efter demonstrationerna.

Vid årsskiftet 1976-1977 befann sig enligt myndigheternas officiella uppgifter minst 78 arbetare i fängelser. En del avskedade har återanställts, oftast på sämre villkor. En större del är fortfarande arbetslösa. Återanställningar av alla avskedade krävs bl. a. i en skrivelse daterad den 5 november 1976 och underskriven av 889 arbetare på Ursusfabriken, där en av de våldsammaste demonstrationerna ägde rum. Personer som råkat ut för polisbrutalitet tvingas dra tillbaka sina anklagelser under hot om ytterligare trakasserier. Trots det har 68 arbetare från Radom i ett öppet brev vidhållit sina anklagelser mot polisen. Medlemmar i kommittén för arbetarnas försvar, som bildades i september för att ge arbetarna rättslig, ekonomisk och annan hjälp, utsätts ständigt för alla

Torsdagen den
17 februari 1977

*Meddelande om
frågor*

slags repressalier. Polisen använder hotelser, husrannsakingar, anhållanden och mycket annat för att stoppa kommitténs humanitära verksamhet.

Partiordföranden Gierek betecknade på partiets centralkommittés sammanträde den 2 december 1976 de oppositionella som "personer som lyfter handen mot sitt eget fosterland" och "de enda allierade som antikommunisterna och polsk-fientliga krafter utanför landets gränser kan hitta hos oss".

I ett herdabrev, som lästes upp i alla polska kyrkor söndagen den 28 november 1976, skriver de polska biskoparna att det, trots regimens försäkringar om motsatsen, pågår en bitter och hänsynslös kamp mot kyrkan och de troende. Man skriver vidare att detta utgör en kränkning av de mänskliga rättigheter som garanteras i FN:s stadga, internationella överenskommelser och Polens författning samt att de troende ständigt är diskriminerade, t. ex. genom att vissa anställningar, särskilt när det gäller ansvarsfulla poster, är reserverade uteslutande för icke-troende och för icke-praktiserande präster.

Den 30 oktober 1976 utvisades Expressens korrespondent i Warszawa, Inger Wahlöö, med motiveringen att "hon skrev illvilliga artiklar om Polen". Tre veckor senare utvisades Sveriges Radios utsände Bengt Göransson, dock utan officiellt besked om han får komma tillbaka eller inte. Under hans vistelse i Polen gjorde polisen allt för att hindra honom från att fullgöra sina uppgifter.

Mot denna bakgrund anholder jag om kammarens tillstånd att till fru utrikesministern få ställa följande fråga:

Har utrikesministern för avsikt att i någon form, inom ramen för det svensk-polska ekonomiska samarbetet, införa polska myndigheter påtala svensk oro inför de kränkningar av fri- och rättigheter som otvivelaktigt pågår i Polen?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 16 februari

1976/77:258 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr socialministern om innebörden av arbetarskyddsbestämmelserna i vissa fall:

En svår dödsolycka har inträffat vid gummifabriken Tretorn i Helsingborg. En arbetare drogs in i en maskin för tillverkning av reflexband – i den vals som vindar upp de färdiga banden. Valsen saknar skydd. Maskinens nödstopp är placerat utom räckhåll. Arbetaren var ensam vid maskinen.

Med anledning av den allmänna frågeställning som det inträffade aktualiserar vill jag ställa följande fråga till herr socialministern:

Torsdagen den
17 februari 1977

*Meddelande om
frågor*

Är det i överensstämmelse med gällande lag och övriga bestämmelser att livsfarliga maskinvalsar ligger öppna, att nödstopp är placerade utom räckhåll, att arbetare tjänstgör ensamma vid dylika maskiner samt att nämnda förhållanden icke påtalas av yrkesinspektörerna?

1976/77:259 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr justitieministern om utredningsarbetet beträffande sexualbrott:

Statsrådet har tillsatt en ny utredning för att överse en tidigare utrednings förslag om ändringar i sexualbrottslagstiftningen. Översynen skall – såvitt framgår – även avse sådana moment i den redan färdiga utredningen som ej framstått som kontroversiella och ej blivit föremål för offentlig kritik eller debatt, t. ex. avskaffande av särbehandling av homosexuella.

Med anledning av denna omständighet får jag ställa följande fråga till herr justitieministern:

Sedan när är det praxis att lagförslag, om vilka dessutom långtgående enighet i allmän rättsuppfattning råder, skall utredas två gånger?

den 17 februari

1976/77:260 av herr *Stensson* (fp) till herr budgetministern om värdesäkring av vissa statliga tjänstelivräntor:

Statliga tjänstelivräntor är inte alltid värdesäkrade. Som exempel kan nämnas en statstjänsteman som avgick från sin tjänst efter 26 tjänsteår. Vid avgången var han 52 år och kunde ha nått 39 tjänsteår. Han hade alltså tjänstgjort två tredjedelar av möjlig tid och hade räknat med att få minst halv pension.

Vid pensionsinträde 1970 erhöles dock s. k. uppskjuten livränta till ett belopp som motsvarade ca 17 % av full pension. Efter senare samordning med folkpension beräknas f. n. utgående livräntesumma motsvara ca 12 % av full pension.

Andra livräntor än statliga torde som regel ha värdesäkrats numera. Det synes angeläget att staten ger samma förmåner gentemot sina egna tidigare anställda.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga herr budgetministern:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att värdesäkra äldre livräntor som utgår enligt statliga pensionsbestämmelser?

1976/77:261 av fru *Andersson* i Hultsfred (m) till herr justitieministern om polisens befogenheter vid s. k. raggarplopp:

Sedan länge har man bl. a. genom dagspressen informerats om att s. k. raggare angriper människor och förstör andras egendom. Stora grupper av motorburen ungdom går då till upploppsartade anfall, t. ex. i samband

med danstillställningar och liknande. En vanlig pressutsaga när sådant förekommit är att "polisen stod maktlös", "kunde inget göra" etc. Det är mot den bakgrunden jag ställer följande fråga:

Vill herr justitieministern inför kammaren redogöra för vilka befogenheter och möjligheter polisen har att ingripa vid s. k. raggarplopp?

1976/77:262 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om värdet av arbetsmarknadsutbildning:

En uppföljningsrapport beträffande AMU-utbildade, utförd på riksrevisionsverkets uppdrag, har vållat livlig diskussion. I rapporten hävdas att AMU-utbildningen får svag effekt på de utbildades möjligheter att erhålla arbete. Detta har häftigt bestritts av skolöverstyrelsen och talesmän för AMS.

En korrekt värdering av AMU-utbildningen som inte idcaliserar eller döljer problem är oundgängligen nödvändig för riksdagen, som ju har att utforma arbetsmarknads- och sysselsättningspolitikens allmänna linjer.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till herr arbetsmarknadsministern:

Anser arbetsmarknadsministern att näringsliv och stat ger AMU-eleverna de möjligheter till arbete de rimligen bör ha?

1976/77:263 av fru *Backberger* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om ökade möjligheter för kvinnor att genomgå arbetsmarknadsutbildning:

Antalet kvinnor som söker sig till arbetsmarknadsutbildningen, även inom traditionellt manliga yrken, ökar starkt. Både elever och personal vid AMU-centra anser emellertid att många kvinnor med små barn hindras från att utnyttja den möjlighet till yrkesutbildning som erbjuds dem på grund av att det saknas barnstugeplatser.

Mot den bakgrunden vill jag till herr arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Kommer arbetsmarknadsministern att ta initiativ för att undanröja den diskriminering som kvinnor med små barn utsätts för i utbildningshänseende på grund av bristen på barnstugeplatser?

1976/77:264 av herr *Franzén* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om rätt att utse skyddsombud vid arbetsmarknadsutbildning:

Den nuvarande arbetarskyddslagen ger inte elever i exempelvis AMU-utbildning möjlighet att utse skyddsombud. I utredningsförslaget till ny arbetsmiljölag säger man att det vore ur utbildningssynpunkt betydelsefullt om eleverna redan i skolan vänjer sig att medverka i skyddsarbetet. Utredningen tar emellertid inte den ställningen i förslaget till lagstiftning

Torsdagen den
17 februari 1977

*Meddelande om
frågor*

vad gäller elevernas rätt att utse skyddsombud med motsvarande befogenheter eller medverkan i skyddskommittéer. Elevernas rätt att själva utse skyddsombud med samma befogenheter som andra "arbetstagare" borde vara en självklarhet.

Med anledning av det anförda ber jag att få ställa följande fråga till herr arbetsmarknadsministern:

Avser arbetsmarknadsministern tillse att elever i praktisk utbildning, t. ex. AMU-utbildning, tillerkänns samma rättigheter som övriga "arbetstagare" beträffande skyddsombud och deras ställning?

1976/77:265 av herr *Eriksson* i Stockholm (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om ett enhetligt bidragssystem vid arbetsmarknadsutbildning:

När det gäller bidragen till AMU-elever finns det i dag en uppdelning mellan arbetslöshetsförsäkrade och dem som inte tillhör A-kassa. Därutöver finns det en åldersgräns för att erhålla utbildningsbidrag. Den gränsen går vid 20 år. Denna uppdelning drabbar kvinnor som tidigare varit hemarbetande, liksom invandrare och ungdomar. Dessa grupper drabbas också hårdast av att bidragen inte utgår vid längre sjukdom. Hyres- och prishöjningar drabbar emellertid alla likadant. Därför borde det i konsekvensens namn genomföras ett enhetligt bidragssystem. Detta är också ett krav som AMU-eleverna själva fört fram.

Med hänvisning till det anförda vill jag till herr arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att bidragen vid AMU-utbildning skall bli enhetliga och stora grupper inte missgynnas vid längre sjukdom?

1976/77:266 av herr *Måbrink* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om upplysningar till arbetsgivare om AMU-elever:

Elever vid AMU-centra erhåller efter genomgången utbildning intyg på vilken eller vilka kurser de deltagit i. Någon värdering av deras kunskaper görs inte i dessa intyg. Detta gäller praktiska kurser. I kurser med en mera teoretisk inriktning lämnas graderade betyg i likhet med vad som sker i det övriga skolsystemet. I ingetdera fallet lämnas något som helst utlåtande över elevens personliga uppträdande.

Nu har det visat sig att företag och företagare, som står i begrepp att anställa någon som genomgått AMU, ofta kontaktar centret för att få upplysningar om vederbörandes personliga förhållanden och uppträdande. Några centralt utarbetade bestämmelser om hur resp. utbildningsledare skall förfara i sådana fall finns inte. Detta medför att sådana uppgifter i vissa fall regelmässigt lämnas ut, i andra fall att det endast hänvisas till utfärdade utbildningsintyg. Det blir således den enskilde tjänstemannens uppfattningar och värderingar som avgör om dessa för den arbetsökande viktiga bedömningar lämnas till företaget eller inte.

Torsdagen den
17 februari 1977

*Meddelande om
frågor*

Jag vill därför fråga herr arbetsmarknadsministern:

Är det riktigt att uppgifter om AMU-elevernars personliga uppträdande och förhållanden skall kunna lämnas ut till det företag där vederbörande söker arbete?

1976/77:267 av fru *Lantz* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om tillämpningen av främjandelagen:

Över 20 000 människor med handikapp av något slag söker varje månad arbete på förmedlingarna runt om i landet. Inte mer än ca 2 % av dem lyckas få arbete på öppna marknaden. Svårigheterna att få arbete gäller också de handikappade som av arbetsförmedlingarna bedömts kunna ha ett arbete och därför fått genomgå olika slag av utbildning och träning på AMU-centra.

Den s. k. främjandelagen antogs av riksdagen för att ge länsarbetsnämnderna möjlighet att ingripa i företagets anställningspolitik, just för att möjliggöra för handikappade och äldre att få arbete. Arbetssituationen för handikappade har inte påtagligt förändrats sedan lagen antogs. Trots detta har lagen aldrig tillämpats.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Kommer arbetsmarknadsministern att vidta några åtgärder för att främjandelagen i fortsättningen skall komma att tillämpas?

1976/77:268 av herr *Lövenborg* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om nya riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen:

Den nuvarande arbetsmarknadsutbildningen är upplagd så att den skall kunna anpassas till förändringar i näringsliv och arbetsrutiner. Det är framför allt industrins behov av utbildad arbetskraft som styr utbildningens omfattning och karaktär. Detta innebär också att många utestängs från denna form av vuxenutbildning. Tiden bör nu vara inne för en upplägning som inte enbart är anpassad till kapitalägarnas behov av utbildad arbetskraft utan i ökad omfattning tillfredsställer de arbetandes önskningar och ambitioner. Intagningsvillkoren bör därför vidgas.

Mot bakgrund av det anförda vill jag till herr arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att föreslå nya riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen, bl. a. innebärande vidgade kriterier för att komma i åtnjutande av sådan utbildning?

1976/77:269 av fru *Jonäng* (c) till herr industriministern om ortgraderingen i domänverkets bostadsförteckning:

Domänverket har upprättat en bostadsförteckning med gradering av olika orter. De s. k. III-orterna "är för revirens arbeten lämpligt belägna orter där servicen redan i dag eller inom den närmaste framtiden bedömes

bli otillfredsställande". I dessa orter, till vilka exempelvis Kårböle i Gävleborgs län hör, får nybyggnad icke ske.

Ansvar industriministern att domänverkets ortgradering står i överensstämmelse med regeringens regionalpolitiska uppfattning?

Är industriministern beredd – om så ej är fallet – att medverka till att domänverkets ortgradering slopas?

1976/77:270 av herr *Johansson* i Hållsta (c) till herr kommunikationsministern om beaktande av miljöintressena vid införande av hastighetsbegränsningar i Stockholms skärgård:

Miljöproblemen i Furusundsleden på grund av trafiken mellan Stockholm, Åland och Finland är mycket stora. Därför har länsstyrelsen i Stockholms län föreslagit att hastighetsbegränsning skall införas i farleden. Detta är nödvändigt för att undvika miljöproblemen. Vågsvall vid höga farter kan innebära skador på strandområden och för bryggor, båtar och badande och även medföra problem för fiskeutövande och risker för småbåtar.

Enligt tidningsuppgifter har ett alternativt förslag till farled för Ålands- och Finlandstrafiken från Stockholm framtagits. Även detta skulle emellertid passera ur miljösynpunkt mycket känsliga områden, bl. a. förbi Svartsö och genom Rödlögaskärgården. Detta område har i samband med den fysiska riksplaneringen ansetts särskilt intressant för det rörliga friluftslivet.

Med stöd av det anförda vill jag ställa följande frågor till herr kommunikationsministern:

Kommer miljöintressena att beaktas då regeringen tar ställning till hastighetsbegränsningar i skärgården?

Vilken bedömning gör statsrådet av miljöpåverkan i de båda alternativen?

1976/77:271 av herr *Svartberg* (s) till herr kommunikationsministern om en taxesamordning mellan statliga trafikföretag:

Att åka från Marstrand till Stenungsund är taxemässigt krångligare än att åka tvärsigenom hela Europa, hävdar en marstrandsbo med arbete i Stenungsund. För att i dag åka kollektivt mellan de båda orterna måste marstrandsbon lösa tre olika månadskort, detta för en sträcka av 35–40 km. Sträckan trafikeras av SJ och dess dotterföretag GDG. De båda trafikföretagen säger, trots att de är statliga, att det i dag inte finns några möjligheter till samordning. Marstrandsbon har lyckats utverka dispens och fått ett månadskort efter lång skriftväxling med SJ och GDG. Dispensen gäller sex månader i taget, men normalt erfordras alltså tre månadskort.

Med anledning härav vill jag fråga:

Avser kommunikationsministern att söka få till stånd en taxesamordning mellan de statliga trafikföretagen?

1976/77:272 av herr *Hellström* (s) till herr socialministern om förslag till riksdagen med anledning av barnstugeutredningens betänkande Barns sommar:

Barnstugeutredningen överlämnade vid årsskiftet 1975-1976 betänkandet Barns sommar (SOU 1975:94) till socialministern. Utredningsförslaget behandlade fritidsaktiviteter och barnomsorg under sommar- och skollov i kommunernas och föreningslivets regi. Betänkandet har remissbehandlats. Remissinstanserna är i huvudsak positiva till utredningens förslag och ger stöd för den uppläggning som utredningen valt.

Vissa av förslagen i betänkandet är av brådskande natur. Det gäller särskilt förslaget om en inventering och upprustningsplan för sommar- och lägergårdar i samverkan mellan kommuner, föreningsliv, socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Förslaget skall ses mot bakgrund av den omfattande nedläggning av äldre sommargårdar som pågår till följd av bl. a. höga upprustningskostnader.

Med hänvisning till det anförda vill jag till herr socialministern ställa följande fråga:

När avser socialministern att lägga fram förslag för riksdagen i anledning av barnstugeutredningens betänkande Barns sommar (SOU 1975:94)?

1976/77:273 av fru *Mårtensson* (s) till herr industriministern om åtgärder för att förebygga utflyttning av industri från Ljusdal:

Ljusdals kommun, ett regionalt centrum i länets inland som under en följd av år kännetecknats av vikande befolkning, vikande sysselsättning och stor arbetslöshet, ser i dag ut att kunna drabbas ytterligare. Företaget Ljusdals Trä har nämligen aviserat flyttning av lamellträttillverkningen till en närliggande kommun.

Med tanke på det planerade industricentret och dagens aktuella situation vill jag till herr industriministern ställa följande fråga:

Är industriministern villig att medverka till att Ljusdals Trä inryms i det planerade industricentret?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.11.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert